

ORGANIZAREA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ A BANATULUI ISTORIC ÎN PERIOADA 1716–1860

Maria Vertan*

Cuvinte cheie: *Banat, district, comitatul Caraș, comitatul Timiș, comitatul Torontal, sat, localitate.*
Keywords: *Banat, district, Caraș county, Timiș county, Torontal county, village, locality.*

Administrative-Territorial Organization of the Historical Province of Banat During 1716–1860 (Abstract)

After the Austrian-Turkish war from 1716–1717, the Banat province became part of the Austrian Empire with the status of neo-aquistic territory. After a few attempts of temporary administrative-territorial organization, during 1719–1720 the Banat province was organized in eleven districts, these being divided into circles (*processus*).

Between 1766–1774 the Military Border from Banat was brought into being and comprised an important number of localities situated in the southern part of the province. Those localities had a special status being superintended by the personnel of the Austrian military units from the area.

Between 1774–1775 the governor of Banat, Iosif Brigido, tried a reorganization of the province into four administrative circles, but this organization was annulled in 1778 after the annexation of Banat at the Hungarian Kingdom. Banat was now organized into three counties: Timiș, Caraș and Torontal. The counties were at their turn divided into smaller administrative units called *processus/járás/plase*. This organization lasted till the year 1850, when Banat entered under Austrian Imperial administration and was included into the new province called Serbian Vojvodina and Timisan Banat. The former counties from Banat turned into administrative circles which received the German name of “*Kreise*” and were divided into smaller units called “*Beyirke*”. The administrative circles (*Kreise*) from Banat were Timișoara, Lugoj and Becicherecu Mare. This administrative-territorial organization lasted till the abolishment of the Serbian Vojvodina and Timisan Banat province in 1860.

In time, there was a territorial stability of the three counties of circles but the number of their subdivisions changed and as a consequence also the distribution of the localities within them changed from one stage at another.

În urma războiului turco-austriac din anii 1716–1717 întregul Banat istoric, delimitat la nord de cursul râului Mureș, la est de vechile hotare cu Transilvania și Țara Românească marcate de culmile Munților Banatului, la sud de Dunăre și la vest de cursul râului Tisa, a ajuns sub stăpânirea Imperiului Habsburgic, stăpânire consfințită prin pacea de la Passarovitz din anul 1718.

Prin statutul aprobat în anul 1719 de împăratul Carol al VI-lea Banatul a fost asimilat cu teritoriile neo-aquistice, ceea ce însemna nerecunoașterea niciunui drept de proprietate anterior anului 1716. Noua provincie a devenit domeniu al Coroanei și al Camerei Imperiale și a fost administrată prin intermediul administrației imperiale, cu atribuții mixte, civile și militare¹.

Chiar în anul 1716, în timpul desfășurării operațiunilor militare, generalul conte de Mercy,

comandantul militar și civil al Banatului, a hotărât organizarea noii provincii imperiale în 4 districte, conduse de către un vicecomite. Aceste districte erau: Caransebeș, Ciacova, Panciova și Marga². În anul 1717 s-a realizat prima conscriere a localităților, caselor și locuitorilor din Banat, constatându-se că numărul localităților era de 663³. Pentru a se evita, probabil, revenirea la modelul administrativ comitatens maghiar, anterior cuceririi otomane⁴, printr-un decret imperial din anul 1718 Banatul a fost împărțit în 13 districte (Almăj, Becicherecu Mare, Caransebeș, Cenad, Ciacova, Făget, Lipova, Lugoj, Orșova, Palanca Nouă, Panciova, Timișoara și Vârșeț), 6 companii militare de graniță (Botoș, Franjova, Idvor, Kikinda, Melenci și Mokrin) și compania din Clisura Dunării⁵.

² *Ibidem*, 45.

³ J. Szentkláray, *Száz év Délmagyarország újabb történetéből (1779-től napjainkig)*, Timișoara (1879), 21–26, *apud* Costin Feneșan, *op. cit.*, 48.

⁴ Costin Feneșan, *op. cit.*, 46.

⁵ *Ibidem*, 52.

* Timișoara, e-mail maghe2008@yahoo.com.

¹ Costin Feneșan, *Administrație și fiscalitate în Banatul imperial 1716–1778*, Timișoara (1997), 19.

În anii 1719–1720 numărul districtelor s-a redus la 11, districtul Almăj fiind inclus în districtul Orșova, compania de Clisură în districtul Palanca Nouă, iar districtul Făget în cel al Lugojului⁶. Aceste districte erau împărțite la rândul lor în cercuri (processus), astfel: 1) districtul Becicherecu Mare cu 15 sate grupate în cercurile Timiș (8 localități) și Tisa (7 localități); 2) districtul Caransebeș cu 75 sate grupate în cercurile: Bistra (22 localități), Pogăniș (24 localități) și Timiș (29 localități); 3) districtul Cenad cu 15 localități grupate în cercurile Mureș (8 localități) și Tisa (7 localități); 4) districtul Ciacova cu 63 localități grupate în cercurile Bârzava (16 localități), Ciacova (15 localități), Jaruka (13 localități) și Timiș (19 localități); 5) districtul Lipova cu 42 localități grupate în cercurile Bara (11 localități), Lipova (10 localități) și Sănnicolau Mic (10 localități); 6) districtul Lugoj cu 91 localități grupate în cercurile Făget (27 localități), Lugoj (24 localități), Luncani (24 localități) și Sărăzani (16 localități); 7) districtul Orșova cu 36 localități grupate în cercurile Almăș (13 localități) și Orșova (23 localități); 8) districtul Palanca Nouă cu 51 localități grupate în cercurile Clisura (9 localități), Ilidia (14 localități), Jasenovo (13 localități) și Răcăjdia (15 localități); 9) districtul Panciova cu 22 localități grupate în cercurile Kovin (8 localități), Neuzina (7 localități) și Panciova (7 localități); 10) districtul Timișoara cu 42 localități grupate în cercurile Bucovăț (13 localități), Parța (12 localități) și Sânandrei (17 localități); 11) districtul Vârșeț cu 64 localități grupate în cercurile Carașova (8 localități), Jamu Mare (16 localități), Ramna (13 localități), Ticvani (7 localități) și Vârșeț (20 localități)⁷. Districtele au fost conduse de un administrator imperial (Districtverwalter) până în anul 1751 când Administrația imperială a Banatului a fost înlocuită cu Administrația provincială a Banatului (Banater Landes-Administration), iar puterea militară a fost separată de cea civilă. De acum administrația civilă a Banatului era compusă dintr-un președinte și șase consilieri care conduceau diferite departamente⁸.

În anul 1774 Johann Jakob Ehrler, inspector al Administrației imperiale de la Timișoara a Țării Banatului, a prezentat președintelui acestei administrații, conțelului Iosif de Brigido, un amplu raport despre Banat. Potrivit analizei făcute de istoricul Costin Feneșan, datele din raportul respectiv fuseseră pregătite de autorul lui înainte de anul 1771⁹. În

cea ce privește organizarea administrativ-teritorială prezentată în raport, aceasta se referă la situația anterioară organizării Graniței Militare Bănățene începută în anul 1766, când teritoriul Țării Banatului era împărțit în cele 11 districte menționate. Componenta acestora este prezentată astfel:

1) districtul Becicherecu Mare cu 40 localități împărțite în: a) cercul Becicherec cu localitățile: Aradac, Becej, Becicherec (Veliki Bečkerek, azi Zrenjanin), Beodra (azi înglobată în Novo Miloševo), Bočar, Botoș, Karlova (azi înglobată în Novo Miloševo), Elemir, Franjova (azi înglobată în Novi Becej), Gros Torak sau Sakelhas (Veliki Torak, azi înglobat în Begejci), Idjoș, Itebej, Klek, Kumane, Jankahid (azi Jankov Most), Melenci, Modoș (azi Jaša Tomić), Pardani (azi Medja), Torak sau Sefdin (Mali Torak, azi înglobat în Begejci), Sečanj și St. Jurat (azi Žitište); b) cercul Timiș cu localitățile: Boka, Dobrica, Ečka, Farkašdin, Idvor, Ilandža, Jarkovac, Leopoldova (azi Čenta), Margita, Marinoseo, Neuzina, Orlovat, Padina sau Uzdin (azi Uzdin), Perlasvarosch (azi Perlez), Seleuș sau Termian (azi Seleuș), Szige (azi înglobat în Perlez), Taraș și Tomaševac;

2) districtul Caransebeșului cu 76 localități împărțite în: a) cercul Bistra cu localitățile: Căvăran, Cireșu Timiș (azi Cireșu), Cireșa Bistra (azi Cireșa), Ciuta, Crâjma (azi Măgura), Criciova, Crivina, Glimboca, Iaz, Jdioara, Maciova, Mal, Marga, Măguri, Măru, Obreja, Ohaba Bistra (azi înglobată orașului Oțelu Roșu), Peștere, Tincova, Valea Mare (azi Valea Bistrei), Voislova, Zăvoi; b) cercul Bucoșnița cu localitățile: Apadia, Brebu, Caransebeș, Cicleni, Delinești, Dragomirești, Găvojdia, Jena, Jupa, Mâtnic (azi Mâtnicu Mare), Ohaba Mâtnic, Prisaca, Remetea (azi Remetea Pogănici), Rugi, Ruginosu, Sacu, Sălbăgel, Scăiuș, Soceni, Tincova, Valeaboul (azi Păltiniș), Valeadeni, Var, Zăgujeni, Zgribești, Zorlențu Mare, Zorlențu Mic (azi Zorlencior); c) cercul Timiș cu localitățile: Armeniș, Bolvașnița, Borlova, Buchin, Bucoșnița, Cănicea, Cârpa (azi Valea Timișului), Dalci, Domașnea, Feneș, Goleț, Ilova, Luncavița, Petroșnița, Poiana, Prisian, Ruieni (azi înglobat în Turnu Ruieni), Rusca, Sadova (azi Sadova Veche), Slatina (azi Slatina Timiș), Teregoava, Turnu (azi înglobat în Turnu Ruieni), Vălișoara, Vârciorova, Verendin, Zervești, Zlagna;

3) districtul Cenad cu 36 localități împărțite în: a) cercul Mureș cu localitățile: Beșenova (Beșenova Veche, azi Dudeștii Vechi), Cenad, Comloș (azi Comloșu Mare), Igrîș, Klein Kikinda sau Lovrin (azi Lovrin), Periam, Pesac, Saravale, Sănnicolau Mare, Sânpetru (azi Sânpetru Mare); b) cercul

⁶ *Ibidem*, 54.

⁷ *Ibidem*, 55.

⁸ *Ibidem*, 72.

⁹ *Ibidem*, 15–18.

Timiș cu localitățile: Albrechtsflor (azi Teremia Mică), Beba (azi Beba Veche), Chereștur, Čoka, Deszk, Dugosella (azi Nerău), Djala, Gottlob, Josephova (azi înglobat în Novi Kneževac), Kanjiža, Marienfeld (azi Teremia Mare), Mokrin, Orosłamosch (azi Banatsko Arandjelovo), Ostern (azi Comloșu Mic), Padej, Sanad, Sct. Ivan (azi Barice), Soltur (azi înglobat în Banatsko Veliko Selo), Sveti Hubert (azi înglobat în Banatsko Veliko Selo), Szöreg, Šarlevil (azi înglobat în Banatsko Veliko Selo), Theis Sct. Miklos (azi Ostojčevo), Triebswetter (azi Tomnatic), Vălcani, Gros Kikinda (azi Kikinda), Zombor (azi Kiszombor);

4) districtul Ciacova cu 66 localități împărțite în: a) cercul Bârzava cu localitățile: Berecuța, Berini, Birda, Cadăr, Cerna, Folia, Icloda, Iersig, Jebel, Sângeorge, Sculia, St. Georg Kloster (azi Mănăstire), Stamora (azi Stamora Română), Șipet, Șoșdea, Uliuc, Unip; b) cercul Ciacova cu localitățile: Cebza, Ciacova, Ciavoș (azi Grănicerii), Foeni, Folia, Gad, Giera, Giulvăz, Ivanda, Konak, Liget (azi Pădureni), Macedonia, Obad, Petroman, Rudna, Sânmartin (azi Sânmartinu Sârbesc), Sarča (azi Sutjeska), Šurjan, Toager; c) cercul Jeruga cu localitățile: Banloc, Denta, Deta, Dolaț, Ghilad, Gaiu Mic, Ofseșița, Omor (azi Rovinița Mare), Partoș, Soca, Tolvădia (azi Livezile), Veliki Gaj, Voiteg; d) cercul Timiș cu localitățile: Blajova, Buziaș, Căpăt, Chevereș (azi Chevereșu Mare), Dragșina, Duboz, Duleu, Hitiaș, Izgar, Racovița, Sacoș (azi Sacoșu Turcesc), Sârbova, Silagiu, Valeamare, Valeapai, Vermeș, Vucova;

5) districtul Lipova cu 66 localități împărțite în: a) cercul Bara cu localitățile: Bara, Brestovăț, Buzad, Checheș, Chizdia (azi Coșarii), Crivobara, Cuveșdia, Duboki Nados (azi Nadăș), Godinova (localitate neidentificată), Herneacova, Hodoș, Labașinț, Rădmănești, Secaș, Spata, Stanciova, Teș, Vizma; b) Căpâlnaș cu localitățile: Bacamezeu (azi Bacău de Mijloc), Bata, Birchiș, Bulci, Bulza-Groși (azi satele Bulza și Groși), Căpâlnaș, Căprioara, Ostrov, Pojoga, Sălciva, Țela, Valea Mare, Virișmort; c) cercul Lipova cu localitățile: Belotinț, Bruznic, Chelmac, Dobrești, Dorgoș, Labașinț, Lăpușnic, Lipova, Ohaba (azi Ohaba Română), Pătârș, Șistarovăț, Ususău, Zăbalț; d) cercul Sănnicolau Mic cu localitățile: Alioș, Aradu Nou (azi înglobat municipiului Arad), Blumenthal (azi Mașloc), Buchberg (azi Sintar), Charlottenburg (azi Șarlota), Chesinț, Creuzstaetten (azi Cruceni), Engelsbrunn (azi Fântânele), Firiteaz, Fiscut, Greifenthal (azi Bencecu de Sus), Guttenbrunn (azi înglobat în Zăbrani), Klein Altringen (azi Altringen), Königshofen (azi Remetea Mică),

Lichtenwald (azi Comeat), Neuhoof (azi Bogda), Neudorf, Sănnicolau Mic (azi înglobat municipiului Arad), Seegenthau (azi Șagu), Schöndorf (azi Frumușeni), Weisenheid (azi Tisa Nouă), Zăbrani;

6) districtul Lugoj cu 99 localități împărțite în: a) cercul Făget cu localitățile: Băsești (azi Begheiu Mic), Bătești, Bichigi, Brănești, Breazova, Bucovăț, Coșava, Coșteiu (azi Coșteiu de Sus), Crivina, Curtea, Drăgsinești, Făget, Fărășești, Gladna (azi Gladna Română), Goizești (azi înglobat satului Tomești), Homoșdia, Jupânești, Luncani, Margina, Mătnic (azi Mătnicu Mare), Nemeșești, Pietroasa, Poieni, Povărgina, Românești, Sintești, Temerești, Tomești, Wezza (localitate dispărută), Zolt, Zorani; b) cercul Lugoj cu localitățile: Armădia, Belinț, Boldur, Chizătău, Coștei (azi Coșteiu Mare), Drăgoiești, Ficătar, Gruni, Herendești, Hezeriș, Hodoș, Honorici, Jabăr, Lugoj, Lugojel, Nevrincea, Ohaba (azi Ohaba Forgaci), Oloșag, Păru, Sacoș (azi Sacoșu Mare), Satumic (azi Victor Vlad Delamarina), Sălha (azi înglobată în Coșteiu), Sinersig, Tapia, Valea Lungă (azi Valea Lungă Română), Vișag; c) cercul Lunca cu localitățile: Babșa, Balinț, Budinț (azi satul Ictar-Budinți), Bunea (azi Bunea Mare), Cladova, Cralovăț, Cutina, Dubești, Fădimac, Hisiaș, Ictar (azi satul Ictar-Budinți), Ierșnic, Leucușești, Lucareț, Mănăștiur, Ohaba (azi Ohaba Lungă), Paniova, Pădurani, Răchita, Remetea (azi Remetea Luncă), Șușanovăț (azi Șanovița), Șuștra, Târgoviște, Topolovăț (azi Topolovățu Mare), Topla; d) cercul Sărăzani cu localitățile: Bârna, Botești, Botinești, Bujor (azi Traian Vuia), Cliciova, Coșevița, Drinova, Fârdea, Hăuzești, Jupani, Jurești, Pogănești, Săceni, Sărăzani, Sudriaș, Surduc (azi Surducu Mic), Susani;

7) districtul Orșova cu 41 localități împărțite în: a) cercul Almăj cu localitățile: Bănia, Borloveni, Bozovici, Dalboșeț, Gârbovăț, Lăpușnic, Mocerîș, Pătaș, Prigor, Prilipeț, Putna, Rudăria (azi Eftimie Murgu), Șopot; b) cercul Orșova cu localitățile: Bârza, Bogăltin, Bolvașnița (azi Valea Bolvașniței), Coramnic, Cornea, Cornereva, Crușovăț, Cuptoare, Dubova, Globu Craiovei, Globurău, Iablanița, Ieșelnița, Jupalnic (azi dispărut, strămutat în orașul Orșova Nouă), Kriviza (prediu dispărut), Lăpușnicel, Mehădia, Mehădica, Ogradena, Pârvova, Pecenișca, Petnic, Plavișevița, Plugova, Șvinița, Tisovița (azi înglobată în Eibenthal), Topleț, Tufări (azi dispărut, strămutat în orașul Orșova Nouă);

8) districtul Palanca Nouă cu 64 localități împărțite în: a) cercul Iasenovo cu localitățile: Berliște, Crvena Crkva, Ciortea, Dupljaja, Gaitasol (azi Kajtasovo), Grebenac, Iam, Jasenovo,

Langenfeld (azi Câmpia), Mircovăț (azi Milcoveni), Ogrulica, Omor (localitate dispărută), Rebenberg (azi Kaludjerovo), Sakalovez (azi Socol), Subotica (azi Banatska Subotica), Nova Palanka, Vravecga; b) cercul Ilidia cu localitățile: Baziaș, Bogodiuț, Ciuchici, Ilidia, Kruščica, Kusić, Lescovița, Mănăstirea Kusić, Mănăstirea Zlatița, Mikolinz (azi Nicolinț), Naidăș, Rusova Nouă, Rusova Veche, Sasca (azi Sasca Română), Slatina (azi Slatina Nera), Socolari, Bela Crkva, Zlatița; c) cercul Răcăjdia cu localitățile: Agadici, Belobreșca, Berzasca, Bosniak (azi Moldova Nouă), Broșteni, Ciclova (azi Ciclova Română), Ciudanovița, Divici, Dolnia Liubcova (azi Liubcova), Gornia Liubcova (azi Gornea), Greoni, Heuerdorff (azi Iertof), Jitin, Măcești, Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Moldova (azi Moldova Veche), Oravița, Petrovăț, Pojejena Română (azi contopită în Pojejena), Pojejena Sârbească (azi contopită în Pojejena), Radimna, Răcăjdia, Răchitova, Sichevița, Șușca, Ticvan (azi Ticvanu Mare), Vrani, Vrăniuț;

9) districtul Panciova cu 16 localități: Bavaniște, Brestovac, Deliblato, Dubovac, Gaj, Jabuka, Kovin, Novasella (azi Banatsko Novoselo), Omolice, Opovo, Ostrovo, Panciova, Pločica, Sakule, Sefkerin, Starčevo;

10) districtul Timișoara cu 61 localități împărțite în: a) cercul Bucovăț cu localitățile: Bazoș, Bencec (azi Bencecu de Jos), Bucovăț, Gertjanosch (azi Cărpiniș), Ghiroda, Ianova, Izvin, Medveș (azi Urseni), Moșnița (azi Moșnița Veche), Petrovaselo, Receaș, Remetea (azi Remetea Mare), Schesvar (localitate dispărută); b) cercul Parța cu localitățile: Beregsău (azi Beregsău Mare), Bobda, Bugarosch (azi Bulgăruș), Cenei, Chișoda, Csadat (azi Lenauheim), Dinaș, Giroc, Grabaș, Hazfeld (azi Jimbolia), Hajfeld (azi înglobat în Novi Kozarci), Ieccea Mare, Ieccea Mică, Kelscha (azi Checea), Mastort (azi înglobat în Novi Kozarci), Nemeth (azi Beregsău Mic), Paraz (azi Parța), Peciu Nou, Săcălaz, Sânmihai (azi Sânmihaiu Român), Șag, Utvin, Crnja (azi Nova Crnja); c) cercul Sânnandrei cu localitățile: Bărăteaz, Becicherecu Mic, Beșenova (Beșenova Nouă, azi Dudeștii Noi), Biled, Brukenau (azi Pișchia), Călăcea, Cerneteaz, Felnac, Freidorf (înglobat municipiului Timișoara), Giarmata, Jadani (azi Cornești), Kness (azi Satchinez), Kötfell (azi Gelu), Mănăștur, Mercydorf (azi Carani), Munar, Murani, Nagyfalu (azi Satu Mare), Sânnandrei, Sânpetru (azi Sânpetru German), Seceani, Secusigiu, Timișoara, Theresiopel (azi Vinga), Variaș;

11) districtul Vârșeț cu 77 localități împărțite în: a) cercul Carașova cu localitățile: Bărbosu,

Biniș, Bocșa, Calina, Carașova, Călnic, Clocotici, Cuptoare, Dezești, Doclin, Dognecea, Doman, Ezeriș, Fârliug, Fizeș, Gârliște, Ghertenis, Giurgiova, Goruia, Iabalcea, Jidovin (azi Berzovia), Lupac, Moniom, Nermed, Rafnic, Ramna, Reșița (Reșița Română, azi contopită în municipiul Reșița), Secaș (azi Secășeni), Surduc (azi Surducu Mare), Țerova, Vasiova (azi înglobată orașului Bocșa), Vodnic; b) cercul Jamu Mare cu localitățile: Butin, Cacova (azi Grădinari), Cârnecea, Clopodia, Comorăște, Žam (azi Mali Žam), Dejan, Ferendia, Forotic, Gătaia, Gherman, Lățunaș, Margita, Perocosova, Jam (azi Jamu Mare), Schemlok (azi Șemlacu Mare), Schemlok Kloster (azi Mănăstirea Săraca), Ticvan (azi Ticvanu Mic), Vatina; c) cercul Vârșeț cu localitățile: Alibunar, Gudurica, Izbiște, Jabuka (azi Jablanka), Keveriș, Klein Kakova (azi Kakovo), Kuštilj, Markovac, Mesić, Oreșac, Parta, Pavliš, Potporanj, Ritiševo, Sct Janosch (azi Barice), Sct Mihay (azi Lokve), Sočica, Srediște (azi Veliko Srediște) Sredistie Kloster (azi Malo Srediște), Straža, Uljma, Vărădia, Vlajkovac, Vojvodinci, Vrșac, Zagajca¹⁰.

În perioada 1766–1774 a fost organizată Granița Militară Bănățeană sub administrarea căreia au intrat 120 localități, înglobând treptat toate satele din districtul Panciova, aproape toate satele din districtul Orșova și un număr însemnat de sate din districtele Becicherecu Mare, Palanca Nouă, Vârșeț și Caransebeș. În anul 1773 districtul Palanca Nouă a fost desființat ca urmare a înglobării celor mai multe sate ale sale în zona Graniței Militare Bănățene, celelalte sate ale districtului, rămase în zona civilă, fiind rearondate districtului învecinat Vârșeț¹¹.

Din cauza reducerii teritoriului aflat sub jurisdicția administrației civile ca efect al constituirii Graniței Militare, dar și din alte considerente, în anul 1774 guvernatorul civil al Banatului, Iosif de Brigido, a inițiat un plan de reformă a administrației Banatului, aprobat la începutul anului 1775¹². În locul celor 11 districte urmau a fi înființate 4 cercuri (Kreise): Lenauheim (Csátad), Vârșeț, Timișoara și Lugoj. În anul 1776 s-a organizat în întregime

¹⁰ Johann Jakob Ehrler, *Banatul de la origini și până acum (1774)*, ediție îngrijită de Costin Feneșan și Volker Wollmann, Timișoara (2000), 116–135. Denumirile localităților, scrise de autor, de regulă, în variantă germană, le-am redat în forma oficială actuală atunci când nu există diferență fonetică majoră, iar când forma originală nu se regăsește în denumirea actuală am redat ambele denumiri. Același criteriu l-am aplicat în continuare, întrucât denumirile localităților în documente sau hărți au fost redată în varianta maghiară sau germană.

¹¹ Costin Feneșan, *op. cit.*, 76–77.

¹² *Ibidem*, 78–79.

primul cerc – Lenauheim (Csatád), iar în anul următor s-au organizat cercurile Vârșeț, Timișoara și Lugoj¹³. Această lege n-a apucat însă să fie aplicată până la capăt, întrucât rezistența și chiar presiunile nobilei maghiare asupra Curții Vieneze în vederea recunoașterii Banatului ca parte integrantă a regatului Ungariei au avut rezultatul dorit. Astfel, în anul 1778 s-a revenit la situația anterioară prăbușirii regatului Ungariei și a ocupării Banatului de către turci, adică la înglobarea acestei provincii regatului Ungariei și la reorganizarea ei în comitate.

Imediat după reîncorporarea în anul 1779 la Ungaria Banatul a fost reîmpărțit în trei comitate: Timiș, Caraș și Torontal. Acestea, la rândul lor, au fost împărțite în plase (processus și mai târziu járás). Comitatul Timiș a fost organizat în 4 plase, după cum urmează: Lipova cu 45 localități, Sânandrei cu 40 localități, Timiș cu 46 localități și un prediu și Vârșeț cu 38 localități și 3 predii¹⁴.

Potrivit unui document din anul 1811 componența celor 4 plase era următoarea:

1) plasa Lipova – 50 localități: Altringen sau Rekasel (azi Altringen), Babșa, Baritza sau Charlottenburg (azi Șarlota), Belinț, Belotinț, Bencecu German (azi Bencecu de Sus), Bencecu Român (azi Bencecu de Jos), Bogda sau Neuhoff (azi Bogda), Brestovăț, Budinț, Buzad, Checheș, Chelmac, Chesinț, Chizătău, Comeat sau Lichtenwald (azi Comeat), Cralovăț, Crivobara, Cuveșdia, Dorgoș, Herneacova sau Arany-ág (azi Herneacova), Hidégkut sau Hajdeket sau Guttенbrun (azi înglobat în Zăbrani), Hisiaș, Hodoș, Ianova, Ictar (azi parte a satului Budinț-Ictar), Izvin, Kisdia (azi Coșarii), Labașinț, Lippa (azi Lipova), Lucareț, Mély-Nádas sau Duboki-Nádas (azi Nadăș), Paniova, Pătârș, Petrovaselo, Recaș, Secaș, Sintar sau Buchberg (azi Sintar), Stanciova, Șușanovăț (azi Șanovița), Șiștarovăț, Șuștra, Teș, Topolovățu Mare, Topolovăț sau Szamajuda (azi Topolovățu Mic), Traunau (azi Aluniș), Ujfalv sau Neudorf (azi Neudorf), Ususău, Vizma și Zăbrani;

2) plasa Sânandrei – 39 localități: Alioș, Aradu Nou sau Szkéla (azi cartier al municipiului Arad), Bărâteaz, Becicherecu Mic, Bodrogu Nou sau Hodoș (azi Bodrogu Nou), Bruckenau sau Pișchia (azi Pișchia), Carani sau Merzsidorf (azi Carani), Călacea, Cerneteaz, Felnac, Firiteaz, Fibiș, Fiscut, Gyarmath (azi Giarmata), Hodoni, Jadani (azi

Cornești), Keresztes sau Kreuzstetten sau Breszt (azi Cruceni), Ketzfel (azi Gelu), Kisfalud sau Engelsbrun (azi Fântânele), Knez (azi Satchinez), Königshoff sau Remete-Nyemczesz (azi Remetea Mică), Mașloc sau Blumenthal (azi Mașloc), Mănăștur, Munar, Murani, Nagyfalu (azi Satu Mare), Ortzifalva sau Kokota (azi Orțișoara), Réthát sau Wiesenhaid sau Ibed (azi Tisa Nouă), Sânandrei, Sânnicolau Mic (azi cartier al municipiului Arad), Sânpetru German, Seceani, Székesut (azi Secusigiu), Szépfalu sau Schöndorf sau Szergyin (azi Frumușeni), Șagu sau Szegenthau sau Dreyspitz (azi Șagu), Theresiopolis (azi Vinga), Uj-Besenyő sau Beșenova (Beșenova Nouă, azi Dudeștii Noi), Variaș și Zădăreni;

3) plasa Timiș – 51 localități: Bacova, Balásfalva sau Blajova (azi Blajova), Bazoș, Beregsău (azi Beregsău Mare), Berini, Bucovăț, Buziaș, Cadăr, Căpăt, Cerna, Chevereșu Mare, Chișoda, Darova, Drăgoiești, Drașșina, Duboz, Ficătar, Folia, Freidorf sau Frajtók (azi cartier al municipiului Timișoara), Ghiroda, Giroc, Hitiaș, Icloda, Jebel, Liebling sau Briszt (azi Liebling), Liget (azi Pădureni), Medves (azi Urseni), Mehala (azi cartier al municipiului Timișoara), Moșnița sau Oláh-Besenyő (azi Moșnița Veche), Nitzkifalva sau Kutas (azi Nițchidorf), Ohaba sau Ohaba Forgaci (azi Ohaba Forgaci), Parța, Petroman, Racovița, Remete (azi Remetea Mare), Rittberg sau Tormac (azi Tormac), Sacoșu Maghiar (azi Sacoșu Mare), Sacoșu Turcesc, Săcălaz, Sânmihai (azi Sânmihaiu Român), Sârbova, Szilas (azi Silagiu), Sinersig, Stamora Română, Șag, Șipet, Șoșdea, Uliuc, Unip, Utvin și Vucova;

4) plasa Vârșeț – 47 localități: Berecuța, Birda, Breștea, Butin, Ciacova, Clopodia, Denta, Deta sau Gedu (azi Deta), Dezsánfalva sau Janova (azi Dejan), Ferendia, Gaiu Mic, Gătaia, Gherman, Gherteniș, Ghilad, Jabuca (azi Jablanka), Jamu Mare, Kudritz (azi Gudurica), Kuștilj, Lățunaș, Mali Žam, Malo Srediște, Markovac, Moriczföld (azi Măureni), Mesić, Morava (azi Șemlacu Mare), Moravița, Veliko Srediște, Obad, Omor (azi Rovinița Mare), Opatița, Pavliš, Percosova, Potporanj, Ritiševo, Sculia, Szent-György Camerale sau Szimzsurs (azi Sângeorge), Szent-György Claustrale sau Monastir (azi Mănăstire), Solcica (azi Sočica), Sztamora-Toth (azi Stamora Germană), Șemlacu Mic, Topolia (azi înglobată satului Partoș), Vatina, Vărădia, Vljakovac, Voiteg sau Bólya (azi Voiteg), Vojvodinci și Vârșeț¹⁵.

¹³ Francesco Grisellini, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*, Timișoara (1984), 52.

¹⁴ *Ibidem*, 79.

¹⁵ Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Fond Prefectura județului Timiș-Torontal*, dosar 1/1811, f. 1. Documentul precizează pentru unele localități mai multe denumiri pe care le reproducem întocmai.

Noul comitat Caraș a cuprins zona fostului district Lugoj la care s-au adăugat părți din fostele districte Vârșeț, Palanca Nouă, Ciacova și Lipova. În anul 1779 comitatul Caraș cuprindea 228 localități distribuite în 5 plase: Bulci cu 40 localități, Caransebeș cu 40 localități, Căpâlnaș cu 48 localități, Lugoj cu 36 localități și Oravița cu 64 localități¹⁶.

Dintr-o evidență din anul 1781 a localităților camerale ale noului comitat rezultă că acestea erau în număr de 229, distribuite în cele 5 plase (processus) după cum urmează:

1) plasa Bulci cu 40 localități: Balinț, Bara, Bata, Bruznic, Bulci, Bunea (azi Bunea Mare), Cladova, Cliciova, Coșteiu Mare (azi contopit în Coșteiu), Coșteiu Mic (azi contopit în Coșteiu), Cutina, Dobrești, Dubești, Fădimac, Gruin, Hezeriș, Ierșnic, Jupani, Lalașinț, Lăpușnic, Leucușești, Mănăștiur, Nevrincea, Ohaba Lungă, Ohaba Sârbească (azi Ohaba Română), Pădurani, Păru, Rădmănești, Răchita, Remetea (azi Remetea Luncă), Săceni, Sălha (azi înglobată în Coșteiu), Spata, Sudriaș, Susani, Târgoviște, Topla, Țela, Valea Lungă (azi Valea Lungă Română) și Zăbalț;

2) plasa Caransebeș cu 41 localități: Apadia, Bârna, Botești, Buchin¹⁷, Bucușnița, Caransebeș, Căvăran, Cireșa Bistra (azi Cireșa), Ciuta, Criciova, Crivina, Delinești, Drinova, Glimboca, Goleț, Hăuzești, Iaz, Jdioara, Jena, Jurești, Jupa, Maciova, Mâtnic (azi Mâtnicu Mare), Obreja, Ohaba Mâtnic, Ohabața, Peștere, Petroșnița, Poieni, Pristian (azi Prisian), Prisaca, Rugi, Ruginosu, Sacu, Sălbăgel, Tincova, Valeaboul (azi Păltiniș), Valeadeni, Voislova, Zăvoi și Zăgujeni;

3) plasa Căpâlnaș cu 48 localități: Bacamezeu (azi Bacău de Mijloc), Baloșești, Bătești, Băsești (azi Begheiu Mic), Bichigi, Birchiș, Botinești, Brănești, Breazova, Bucovăț, Bujor (azi Traian Vuia), Bulza, Căpâlnaș, Căprioara, Coșava, Coșevița, Coșteiu (azi Coșteiu de Sus), Crivina (azi Crivina de Sus), Curtea, Drăgsinești, Făget, Fărășești, Fârdea, Gladna (azi Gladna Română), Goizești (azi înglobat satului Tomești), Groși, Homojdia, Jupânești, Luncani, Margina, Mâtnic (azi Mâtnicu Mic), Nemeșești, Ostrov, Poieni, Pojoga, Povărgina, Pietroasa, Românești, Sălciva, Sărâzani, Sintești, Surduc (azi Surducu Mic), Temerești, Tomești, Valea Mare, Virișmort, Zolt și Zorani;

4) plasa Lugoj cu 36 localități: Armădia, Boldur, Brebu, Carașova, Călnic, Cireșu Timiș (azi Cireșu),

Cuptoare, Dezești, Dragomirești, Doman, Ezeriș, Fârliug, Găvojdia, Herendești, Hodoș, Honorici, Iabalcea, Jabăr, Lugoj, Lugojel, Lupac, Măguri, Oloșag, Pogănești, Remete (azi Remetea Pogănici), Reșița (Reșița Română), Scăiuș, Soceni, Tapia, Târnova, Țerova, Vișag, Satumic (azi Victor Vlad Delamarina), Zgribești, Zorlențu Mare și Zorlențu Mic (azi Zorlencior);

5) plasa Oravița cu 63 localități: Agadici, Bărbosu, Berliște, Biniș, Bocșa (Bocșa Română), Bogodiuț, Bosniac (azi Moldova Nouă), Broșteni, Cacova (azi Grădinari), Calina, Cârnecea, Ciclova, Ciortea, Ciuchici, Ciudanovița, Clocotici, Comorăște, Doclin, Duleu, Ersig, Fizeș, Forotic, Gârliște, Giurgiova, Goruia, Greoni, Iam, Iertof, Ilidia, Izgar, Jidovin (azi Berzovia), Macoviște, Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Mircovăț (azi Milcoveni), Moniom, Nermed, Nicolinț, Oravița, Petrovăț, Petrilova, Potoc, Rafnic, Ramna, Răcăjdia, Răchitova, Rusova Nouă, Rusova Veche, Sasca (azi Sasca Română), Secaș (azi Secășeni), Slatina (azi Slatina Nera), Socolari, Subotica (azi Banatska Subotica), Surduc (azi Surducu Mare), Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Valea Mare, Valeapai, Vasiova (azi înglobată orașului Bocșa), Vermeș, Vodnic, Vrani și Vrăniut¹⁸.

În anul 1783 comitatul Caraș cuprindea tot 228 sate, repartizate în aceleași 5 plase, dar cu unele schimbări de sate între plase.

1) plasa Bulci a preluat satul Bacamezeu de la plasa Căpâlnaș, astfel că acum avea 41 sate: Bacamezeu (azi Bacău de Mijloc), Balinț, Bara, Bata, Bruznic, Bulci, Bunea (azi Bunea Mare), Cladova, Cliciova, Coșteiu Mare (azi contopit în Coșteiu), Coșteiu Mic (azi contopit în Coșteiu), Cutina, Dobrești, Dubești, Fădimac, Gruin, Hezeriș, Ierșnic, Jupani, Lalașinț, Lăpușnic, Leucușești, Mănăștiur, Nevrincea, Ohaba Sârbească (azi Ohaba Română), Ohaba Lungă sau Românească (azi Ohaba Lungă), Pădurani, Păru, Răchita, Rădmănești, Remete (azi Remetea Luncă), Sălha (azi înglobată satului Coșteiu), Săceni, Spata, Sudriaș, Susani, Târgoviște, Topla, Țela, Valea Lungă (azi Valea Lungă Română), Zăbalț;

2) plasa Caransebeș a cedat 5 sate plasei Căpâlnaș, a preluat 5 sate (Armădia, Cireșu Timiș, Măguri, Tapia și Zgribești) de la plasa Lugoj, și totodată a apărut satul Marga, astfel că acum avea 42 localități: Apadia, Armădia, Buchin, Bucușnița, Caransebeș, Căvăran, Cireșa Bistra (azi Cireșa), Cireșu Timiș (azi Cireșu), Ciuta, Criciova, Crivina,

¹⁶ Costin Feneșan, *op. cit.*, 80.

¹⁷ În document sunt scrise două variante de nume, Brehin sau Breken, dar acestea sunt în mod cert eronate, fiind vorba, de fapt, de Buchin.

¹⁸ Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Fond Primăria orașului Timișoara*, dosar 6/1781, f. 1–6. Vezi și Costin Feneșan, *op. cit.*, 80.

Delinești, Glimboca, Goleț, Iaz, Jena, Jidovar (azi Jdioara), Jupa, Maciova, Marga, Măguri, Mâtnic (azi Mâtnicu Mare), Obreja, Ohaba Mâtnic, Ohaba, Peștere, Petroșnița, Poiana, Prisaca, Pristian (azi Prisian), Rugi, Ruginosu, Sacu, Sălbăgel, Tapia, Tincova, Valeaboul (azi Păltiniș), Valeadeni, Voislova, Zăgujeni, Zăvoi, Zgribești;

3) plasa Căpâlnaș a cedat satul Bacamezeu plasei Bulci, a preluat de la plasa Caransebeș 5 sate (Bârna, Botești, Drinova, Hăuzești și Jurești) și de la plasa Lugoj satul Pogănești, dar a apărut satul Făgetu German, astfel că acum avea 54 sate: Baloșești, Bătești, Băsești (azi Begheiu Mic), Bichigi, Birchiș, Bârna, Botești, Botinești, Brănești, Breazova, Bucovăț, Bujor (azi Traian Vuia), Bulza, Căpâlnaș, Căprioara, Coșava, Coșevița, Coșteiu (azi Coșteiu de Sus), Crivina (azi Crivina de Sus), Curtea, Drăgsinești, Drinova, Făgetu German (azi înglobat în orașul Făget), Făgetu Român (azi înglobat în orașul Făget), Fărășești, Fârdea, Gladna (azi Gladna Română), Goizești (azi înglobat satului Tomești), Groși, Hăuzești, Homojdia, Jupânești, Jurești, Luncani, Margina, Mâtnic (azi Mâtnicu Mic), Nemeșești, Ostrov, Pogănești, Poieni, Pojoga, Povârgina, Pietroasa, Românești, Sălciva, Sărâzani, Sintești, Surduc (azi Surducu Mic), Temerești, Tomești, Valea Mare, Virișmort, Zolt și Zorani;

4) plasa Lugoj a cedat plasei Caransebeș 5 sate, alte trei sate plasei Oravița și un sat plasei Căpâlnaș, a preluat 8 sate (Bărbosu, Duleu, Ersig, Izgar, Moniom, Valeapai, Valea Mare și Vermeș) de la plasa Oravița și, totodată, a apărut satul Lugoju German, astfel că figurează cu următoarele 36 localități: Bărbosu, Boldur, Brebu, Călnic, Cuptoare, Dezești, Doman, Dragomirești, Duleu, Ersig, Ezeriș, Fârliug, Găvojdia, Herendești, Hodoș, Honorici, Izgar, Jabăr, Lugojel, Lugoju German (azi înglobat municipiului Lugoj), Lugoju Român (azi înglobat municipiului Lugoj), Moniom, Oloșag, Remete (azi Remetea Pogănici), Reșița (Reșița Română, azi înglobată municipiului Reșița), Satumic (azi Victor Vlad Delamarina), Scăiuș, Soceni, Târnova, Țerova, Valea Mare, Valeapai, Vermeș, Vișag, Zorlențu Mare și Zorlențu Mic (azi Zorlencior);

5) plasa Oravița a cedat 8 sate plasei Lugoj de la care a preluat totodată satele Carașova, Iabalcea și Lupac, Jitin apare ca sat nou, iar Moldova Nouă nu mai este menționată, astfel că apare acum cu 58 localități: Agadici, Berliște, Biniș, Bocșa (Bocșa Română, azi înglobată orașului Bocșa), Bogodiuț, Broșteni, Cacova (azi Grădinari), Calina, Carașova, Cârnecea, Ciclova, Ciortea, Ciuchici, Ciudanovița, Clocotici, Comorâște, Doclin, Fizeș,

Forotic, Gârliște, Giurgiova, Goruia, Greoni, Iabalcea, Iam, Iertof, Ilidia, Jidovin (azi Berzovia), Jitin, Lupac, Macoviște, Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Mircovăț (azi Milcoveni), Nermed, Nicolinț, Oravița (Oravița Română, azi contopită în orașul Oravița), Petrovăț, Petrilova, Potoc, Rafnic, Ramna, Răcăjdia, Răchitova, Rusova Nouă, Rusova Veche, Sasca (azi Sasca Română), Secaș (azi Secășeni), Slatina (azi Slatina Nera), Socolari, Subotica (azi Banatska Subotica), Surduc (azi Surducu Mare), Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Vasiova (azi înglobată orașului Bocșa), Vodnic, Vrani și Vrăniș¹⁹.

După includerea în același an –1783- a Caransebeșului și a câtorva sate din apropierea sa în Zona Graniței Militare, s-a procedat la reorganizarea administrativă a comitatului. Așa cum rezultă dintr-un document din anul 1789²⁰, comitatul cuprindea 216 localități repartizate tot în 5 plase, dar plasa Caransebeș nu mai exista, în schimb fusese înființată plasa Carașova. Această reorganizare a afectat substanțial componența plaselor Lugoj și Oravița.

Plasa Bulci a păstrat aceleași 41 localități pe care le avea în anul 1783.

2) Noua plasă Carașova cuprindea 35 sate, din care 18 preluate de la plasa Lugoj: Bărbosu, Călnic, Cuptoare, Dezești, Doman, Duleu, Ersig, Ezeriș, Fârliug, Izgar, Moniom, Reșița (Reșița Română), Soceni, Târnova, Țerova, Valea Mare, Valeapai și Vermeș și alte 17 sate de la plasa Oravița: Biniș, Bocșa (Bocșa Română), Carașova, Clocotici, Doclin, Fizeș, Gârliște, Goruia, Iabalcea, Jidovin (azi Bezovia), Lupac, Nermed, Rafnic, Ramna, Surduc (azi Surducu Mare), Vasiova (azi înglobată orașului Bocșa) și Vodnic.

3) Plasa Căpâlnaș a păstrat aceleași 54 localități pe care le avea în anul 1783.

4) Plasa Lugoj avea acum 45 localități, din care doar 18 proveneau din fosta sa arie de competență: Boldur, Brebu, Dragomirești, Găvojdia, Herendești, Hodoș, Honorici, Jabăr, Lugoju German (azi înglobat municipiului Lugoj), Lugoju Român (azi înglobat municipiului Lugoj), Lugojel, Oloșag, Remete (azi Remetea Pogănici), Satumic (azi Victor Vlad Delamarina), Scăiuș, Vișag, Zorlențu Mare și Zorlențu Mic (azi Zorlencior), iar 27 sate au fost preluate de la fosta plasă Caransebeș: Apadia, Armădia, Căvăran, Cireșu Timiș (azi Cireșu), Criciova, Crivina, Delinești, Jidovar (azi Jdioara), Jena, Jupa, Maciova, Măguri,

¹⁹ Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Fond Prefectura județului Severin*, dosar 2/1783, f. 1–18.

²⁰ *Ibidem*, dosar 4/1789, f. 3–5.

Mâtnic (azi Mâtnicu Mare), Ohaba Mâtnic, Ohaba, Peștere, Prisaca, Rugi, Ruginosu, Sacu, Sălbăgel, Tapia, Tincova, Valeaboul (azi Păltiniș), Valeadeni, Zăgujeni și Zgribești.

5) Plasa Oravița a cedat noii plase Carașova 17 localități, rămânând cu următoarele 41: Agadici, Berliște, Bogodinț, Broșteni, Cacova (azi Grădinari), Calina, Cârnecea, Ciclova, Ciortea, Ciuchici, Ciudanovița, Comorâște, Forotic, Giurgiova, Greovăț (azi Greoni), Iam, Iertof, Ilidia, Jitin, Macoviște, Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Mircovăț (azi Milcoveni), Nicolinț, Oravița (Oravița Română, azi contopită în orașul Oravița), Petriloava, Petrovăț, Potoc, Răcăjdia, Răchitova, Rusova Nouă, Rusova Veche, Sasca (Sasca Română), Secaș (azi Secășeni), Slatina (azi Slatina Nera), Socolar, Subotica (azi Banatska Subotica), Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Vrani și Vrăniuț.

Două documente din anii 1801 și 1803 atestă pentru comitatul Caraș 217 sate, repartizate în aceleași 5 plase. Plasa Bulci cuprindea aceleași 41 sate menționate în anii 1783 și 1789, plasa Carașova cuprindea aceleași 35 sate din anul 1789, plasa Căpâlnaș cuprindea aceleași 54 sate ca în anii 1783 și 1789, plasa Lugoj cuprindea cele 45 de sate menționate în anul 1789 la care s-au adăugat satele Ebendorf (azi Știuca) și Vetseháza (azi Petroasa Mare), iar plasa Oravița cuprindea cele 41 sate pe care le avea în anul 1789²¹.

Un document din anul 1835²² consemnează localitățile componente ale celor 5 plase (járás) ale comitatului, dar cu unele scăpări, în sensul că unele localități au fost omise. Totuși, reproducem conținutul documentului, întrucât sunt menționate și nume de localități noi sau variante ale unor nume de localități.

1) Plasa Bulci apare cu 38 sate: Balinț, Bara, Bata, Bruznic, Bulci, Bunea (azi Bunea Mare), Cladova, Cliciava, Coșteiu Mare (azi contopit în Coșteiu), Coșteiu Mic (azi contopit în Coșteiu), Cutina, Dobrești, Dubești, Fădimac, Gruin, Hezeriș, Ierșnic, Jupani, Lalașinț, Leucușești, Mănaștiur, Nevrincea, Ohaba Lungă, Ohaba Sârbească (azi Ohaba Română), Pădurani, Păru, Răchita, Rădmănești, Remetea de Jos (azi Remetea Luncă), Săceni, Sălha (azi înglobată satului Coșteiu), Spata, Sudriaș, Susani, Târgoviște, Țela, Valea Lungă (azi Valea Lungă Română), Zăbalț. Au fost omise satele Bacamezeu, Lăpușnic și Topla.

2) Plasa Carașova apare cu 37 sate: Bărbosu, Biniș, Bocșa Germană (azi înglobată orașului Bocșa), Bocșa Română (azi înglobată orașului

Bocșa), Carașova, Călnic, Clocotici, Cuptoare, Dezești, Doclin, Dognecea, Doman, Duleu, Ersig, Ezeriș, Fărliug, Fizeș, Franzdorf (azi Văliug), Gârliște, Goruia, Izgar, Jidovin (azi Berzovia), Königsgrad (azi Tirol), Lupac, Moniom, Rafnic, Ramna, Reșița Română (azi înglobată municipiului Reșița), Reșița Montană (azi înglobată municipiului Reșița), Soceni, Surduc (azi Surducu Mare), Târnova, Țerova, Valea Mare, Valeapai, Vasiova (azi înglobată orașului Bocșa), Vermeș. Au fost omise satele Iabalcea, Nermed și Vodnic și au apărut Bocșa Germană, Dognecea, Franzdorf, Königsgrad și Reșița Montană.

3) Plasa Căpâlnaș apare cu 44 sate: Băsești (azi Begheiu Mic), Bătești, Bârna, Bichigi, Birchîș, Botinești, Brănești, Breazova, Bucovăț, Bujor (azi Traian Vuia), Bulza, Căpâlnaș, Căprioara, Coșava, Coștei (azi Coșteiu de Sus), Crivina (azi Crivina de Sus), Curtea, Drăgsinești, Făgetu German (azi contopit în orașul Făget), Făgetu Român (azi contopit în orașul Făget), Fărășești, Fârdea, Gladna Germană (azi Gladna Montană), Gladna Română, Homojdia, Jupânești, Jurești, Luncani, Margina, Ostrov, Pietroasa, Pogănești, Poieni, Pojoga, Românești, Sălciva, Sărăzani, Sintești, Surduc (azi Surducu Mic), Temerești, Tomești, Valea Mare Nouă (azi Valea Mare), Virișmort, Zolt. A apărut, deci, Gladna Germană și au fost omise satele Baloșești, Băsești, Coșevița, Drinova, Goizești, Groși, Hăuzești, Mâtnic, Nemeșești, Povărgina și Zorani.

4) Plasa Lugoj apare cu 43 sate: Apadia, Armădia, Boldur, Brebu, Căvăran, Cireșu Timiș (azi Cireșu), Criciova, Crivina, Delinești, Dragomirești, Ebendorf (azi Știuca), Găvojdia, Herendești, Hodoș, Honorici, Jabăr, Jdioara, Jena, Jupa, Lugojel, Maciova, Mâtnicu Mare, Ohaba Mâtnic, Ohaba, Oloșag, Peștere, Prisaca, Remete (azi Remetea Pogănici), Ruginosu, Sacu, Satumic (azi Victor Vlad Delamarina), Sălbăgel, Scăiuș, Tapia, Tincova, Valeaboul (azi Păltiniș), Valeadeni, Vecseháza (azi Petroasa Mare), Vișag, Zăgujeni, Zgribești, Zorlențu Mare, Zorlențu Mic (azi Zorlencior). Au fost omise localitățile Lugoju German, Lugoju Român, Măguri și Rugi.

5) Plasa Oravița apare cu 45 sate: Agadici, Berliște, Bogodinț, Broșteni, Cacova (azi Grădinari), Cârnecea, Ciclova Germană (azi Ciclova Montană), Ciclova Română, Ciortea, Ciuchici, Ciudanovița, Comorâște, Forotic, Giurgiova, Greovăț (azi Greoni), Iam, Iertof, Ilidia, Jitin, Kohldorf (azi Cărbunari), Macoviște, Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Milcoveni (azi Mircovăț), Moldova Nouă, Nicolinț, Oravița Germană (azi contopit în orașul Oravița), Oravița

²¹ *Ibidem*, dosare 4/1801, f. 3v–8 și 3/1803, f. 2v–7.

²² *Ibidem*, dosar 10/1835, f. 1–19.

Română (azi contopit în orașul Oravița), Petrilova, Potoc, Răcăjdia, Răchitova, Rusova Nouă, Rusova Veche, Sasca Germană (azi Sasca Montană), Sasca Română, Secaș (azi Secășeni), Slatina (azi Slatina Nera), Socolari, Steierdorf, Subotița (azi Banatska Subotica), Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Vrani, Vrăniuț. Au fost omise satele Calina și Petrovăț și au apărut nume noi de localități: Ciclova Germană, Oravița Germană, Sasca Germană, Kohldorf, Moldova Nouă, Steierdorf.

În anul 1847 numărul plaselor comitatului Caraș era același, cu deosebirea că plasa Căpâlnaș s-a desființat și a fost înlocuită cu plasa Bega²³.

Un document din anul următor²⁴ ne arată că cele 5 plase cuprindeau 239 sate, cu o arondare a localităților mult diferită față de cea de până acum.

1) Noua plasă Bega cuprindea 33 sate, toate preluate din zona plasei Bulci, și anume: Balinț, Bara, Bunea (azi Bunea Mare), Cladova, Cliciova, Coșteiu Mare (azi contopit în Coșteiu), Coșteiu Mic (azi contopit în Coșteiu), Cutina, Dobrești, Dubești, Fădimac, Gruni, Hezeriș, Ierșnic, Jupani, Lăpușnic, Leucușești, Mănăștiur, Nevrincea, Ohaba Lungă, Ohaba Sârbească (azi Ohaba Română), Pădurani, Păru, Răchita, Rădmănești, Remetea de Jos (azi Remetea Luncă), Sâlha (azi înglobată satului Coșteiu), Spata, Sudriaș, Susani, Târgoviște, Topla și Valea Lungă (azi Valea Lungă Română).

2) Plasa Bulci avea 63 sate, din care doar 7 moștenite din vechea sa arondare: Bacamezeu (azi Bacău de Mijloc), Bata, Bruznic, Lalașinț, Săceni, Țela și Zăbalț, și 56 localități preluate din fosta plasă Căpâlnaș: Baloșești, Băsești (azi Begheiu Mic), Bătești, Bârna, Bichigi, Birchiș, Botești, Botinești, Brănești, Breazova, Bucovăț, Bujor (azi Traian Vuia), Bulci, Bulza, Căpâlnaș, Căprioara, Coșava, Coșevița, Coștei (azi Coșteiu de Sus), Crivina (azi Crivina de Sus), Curtea, Drăgsinești, Drinova, Făgetu German (azi contopit în orașul Făget), Făgetu Român (azi contopit în orașul Făget), Fărășești, Fârdea, Gladna Germană (azi Gladna Montană), Gladna Română, Goizești (azi înglobat satului Tomești), Groși, Hăuzești, Homojdia, Jupânești, Jurești, Luncani, Margina, Mătnicu Mic, Nemeșești, Ostrov, Pietroasa, Pogănești, Poieni, Pojoga, Povărgina, Românești, Sălciva, Sărăzani, Sintești, Surduc (azi Surducu Mic), Temerești, Tomești, Valea Mare, Virișmort, Zolt și Zorani.

²³ Elek Fényes, *Magyarországának, Pesten* (1839), *apud* Raularian Rusu, *Organizarea spațiului geografic în Banat, Timișoara* (2007), 183.

²⁴ Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Fond Prefectura județului Severin*, dosar 2/1848, f. 5–6.

3) Plasa Carașova avea 47 sate: Altwerk sau Ógyár (azi cartier al orașului Bocșa), Bărbosu, Biniș, Bocșa Germană (azi contopit în orașul Bocșa), Bocșa Română (azi contopit în orașul Bocșa), Calina, Carașova, Călnic, Clocotici, Cuptoare, Dezești, Doclin, Dognecea, Doman, Duleu, Eisenstein sau Vaskö (azi Ocna de Fier), Ersig, Ezeriș, Fârlug, Fizeș, Franzdorf sau Ferenczfalva (azi Văliug), Gârliște, Giurgiova, Goruia, Iabalcea, Izgar, Jidovin (azi Berzovia), Königsgnad (azi Tirol), Kohldorf sau Ujgyár (Cărbunari, azi înglobat municipiului Reșița), Lupac, Moniom, Nermed, Neuwerk sau Ujgyár (azi înglobat orașului Bocșa), Rafnic, Ramna, Reșița Germană (azi înglobată municipiului Reșița), Reșița Română (azi înglobată municipiului Reșița), Secaș (azi Secășeni), Soceni, Surduc (azi Surducu Mare), Târnova, Țerova, Valea Mare, Valeapai, Vasiova (azi înglobată orașului Bocșa), Vermeș și Vodnic. Dintre acestea Calina, Giurgiova și Secaș au fost preluate de la plasa Oravița, iar Altwerk, Neuwerk, Kohldorf și Eisenstein sunt localități nou menționate.

4) Plasa Lugoj cuprindea următoarele 49 localități: Apadia, Armădia, Boldur, Brebu, Căvăran, Cireșu Timiș (azi Cireșu), Criciova, Crivina, Delinești, Dragomirești, Ebendorf (azi Știuca), Găvojdia, Herendești, Hodoș, Honorici, Istvánhegy (sat minier lângă Căvăran, azi dispărut), Jabăr, Jdioara, Jena, Jupa, Lugojel, Lugoj German (înglobat municipiului Lugoj), Lugoj Român (azi înglobat municipiului Lugoj), Maciova, Măguri, Mătnicu Mare, Nadrag telepítvény (azi Nădrag), Ohaba Mătnic, Ohabița, Oloșag, Peștere, Prisaca, Remetea Pogănici, Rugi, Ruginosu, Sacu, Satumic (azi Victor Vlad Delamarina), Sălbăgel, Scăiuș, Tapia, Tincova, Valeaboul (azi Păltiniș), Valeadeni, Vecseháza (azi Petroasa Mare), Vișag, Zăgujeni, Zgribești, Zorlențu Mare și Zorlențu Mic (azi Zorlencior). Dintre acestea, Istvánhegy și Nădrag sunt localități nou apărute.

5) Plasa Oravița cuprindea 47 localități: Agadici, Berliște, Bogodinț, Broșteni, Cacova (azi Grădinari), Cârnecea, Ciclova Germană (azi Ciclova Montană), Ciclova Română, Ciortea, Ciuchici, Ciudanovița, Comorăște, Forotic, Greovaț (azi Greoni), Iam, Iertof, Ilidia, Jitin, Karlsdorf sau Károlyfalva (azi Moldovița), Kohldorf sau Szénlak (azi Cărbunari), Macoviște, Mariaschnee (azi Știnăpări), Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Mircovăț (azi Milcoveni), Moldova (azi Moldova Nouă), Nicolinț, Oravița Germană (azi contopit în orașul Oravița), Oravița Română (azi contopit în orașul Oravița), Padina Matei, Petrilova, Potoc, Răcăjdia, Răchitova, Rusova Nouă, Rusova Veche,

Sasca Germană (azi Sasca Montană), Sasca Română, Slatina (azi Slatina Nera), Socolari, Steierdorf, Subotița (azi Banatska Subotica), Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Udvarszállás (azi Dobričevo), Vrani și Vraniuț. Karlsdorf, Mariaschnee, Padina Matei și Udvarszállás sunt localități nou apărute în documentele cercetate.

Noul comitat Torontal, înființat imediat după reîncorporarea Banatului la Ungaria în anul 1779, a fost împărțit în 4 plase: Becicherecu Mare cu 21 localități și 12 predii, Peciu Nou cu 39 localități și 23 predii, Sânnicolau Mare cu 23 localități și 3 predii și Kanizsa cu 31 localități și 5 predii²⁵. Componenta celor 4 plase (processus) ale comitatului în jurul anului 1789²⁶ era următoarea:

1) plasa Becicherecu Mare (Nagy Becskerek) cu 27 localități: Bašaid, Beodra (azi înglobată în Novo Miloševo), Bočar, Bogár Etska (azi înglobată în Ečka), Boka, Csőstelek (azi Čestereg), Elemir, Etska (Román Etska, azi înglobată în Ečka), Franjova (azi înglobată în Novi Bečej), Jankahid (azi Jankov Most), Karlova (azi înglobată în Novo Miloševo), Katharinenfeld (azi Ravni Topolovac), Kis Torák (azi înglobat în Begejci), Klek, Kumane, Magyar Ittebe (azi Novi Ittebej), Melenci, Nagy Becskerek (azi Zrenjanin), Német Etska (azi înglobată în Ečka), Neuzina, Oláh-Rác Aradác (azi înglobat în Aradac), Rác Ittebe (azi Srpski Ittebej), Sečan, Szt György (azi Žitište), Taraš, Toth Aradác (azi înglobat în Aradac), Török-Becse (azi Novi Bečej);

2) plasa Peciu Nou cu 34 localități: Banloc, Beregsău Mic, Bobda, Cărpiniș, Cenei, Checea, Cebza, Dinaș, Dolaț, Foeni, Gad, Giera, Giulváz, Ciavoș (azi Grănicerii), Ivanda, Klari (azi Radojevo), Konak, Macedonia, Margita, Modoș (azi Jaša Tomić), Veliki Gaj, Ofsenița, Pardan (azi Medja), Partoș, Peciu Nou, Rudna, Sarča (azi Sutjeska), Sânmartin (azi Sânmartinu Sârbesc), Soca, Szt Ianos (azi Barice), Šurjan, Toager, Tolvadia (azi Livezile) și Zichydorf (azi Plandiște);

3) plasa Sânnicolau Mare cu 25 localități: Beșenova Veche (azi Dudeștii Vechi), Biled, Bulgăruș, Cenadu German (azi contopit în Cenad), Cenadu Sârbesc (azi contopit în Cenad), Comloșu Mare, Comloșu Mic, Csátád (azi Lenauheim),

Dugosello (azi Nerău), Gottlob, Grabaț, Iecea Mare, Iecea Mică, Igrîș, Lovrin, Nakovo, Periam, Pesac, Saravale, Sânnicolau Mare German (azi contopit în orașul Sânnicolau Mare), Sânnicolau Mare Sârbesc (azi contopit în orașul Sânnicolau Mare), Sânpetru Român, Soltur (azi contopit în Banatsko Veliko Selo), Sveti Hubert (azi contopit în Banatsko Veliko Selo), Šarlevil (azi contopit în Banatsko Veliko Selo), Triebswetter (azi Tomnatic) și Vizejdia;

4) plasa Török Kanizsa cu 33 localități: Albrechtsflor (azi Teremia Mică), Monostor (azi Banatski Monostor), Beba (azi Beba Veche), Budžac, Crna Bara, Crnja, Čoka, Deszk, Djala, Hajfeld (înglobat în Novi Kozarci), Hegyes (azi Mali Idjoș), Josefovo (azi înglobată în Novi Kneževac), Hatzfeld (azi Jimbolia), Nagy-Kikinda (azi Kikinda), Krstur, Majdan, Marienfeld (azi Teremia Mare), Mastort (azi înglobat în Novi Kozarci), Mokrin, Morotva, Oroszlámos (azi Banatsko Arandjelovo), Tisza-Szt Miklos (azi Ostojićevo), Padej, Pordeanu, Pusta Chereștur (azi Chereștur), Rabe, Sanad, Szöreg, Szt. Ivan, Tervar, Török-Kanizsa (azi înglobată în Novi Kneževac), Vălcani și Zombor (azi Kiszombor). Împărțirea comitatului în aceleași 4 plase era valabilă și în anul 1839, iar în anul 1847 s-a adăugat plasa Török Becse²⁷.

După înfrângerea revoluției de la 1848–1849 s-a constituit provincia Voivodina Sârbească și Banatul Timișan prin patenta imperială din 19 noiembrie 1849, întărită apoi prin Decretul imperial din 31 decembrie 1851. Noua provincie reunea fostele comitate Caraș, Timiș, Torontal și Bács și a fost condusă de un Consiliu Locotenențial Imperial-Regal cu sediul în Timișoara, subordonat direct autorității imperiale. Administrația maghiară a fost astfel înlăturată, iar limba oficială a provinciei a fost declarată limba germană. A fost abrogată Constituția din 4 martie 1849 care garanta autonomia limitată a așa numitelor „provincii istorice” și egalitatea în drepturi a naționalităților, iar starea de asediu a fost prelungită până în anul 1854.

Provincia Voivodina Sârbească și Banatul Timișan a fost organizată în 5 cercuri (Kreise): Timișoara (fostul comitat Timiș), Becicherecu Mare (fostul comitat Torontal), Novi Sad (Neusatz), Zombor și Lugoj (fostul comitat Caraș). Fiecare cerc din zona Banatului a preluat, cu foarte mici excepții, teritoriul fostului comitat pe care l-a moștenit. S-a procedat însă la o nouă organizare

²⁵ Costin Feneșan, *op. cit.*, 79–80.

²⁶ Arhivele Naționale Serviciului județean Timiș, *Fond Primăria comunei Lovrin*, dosar 106/1852, f. 1–2. Documentul se păstrează sub formă de copie realizată în anul 1852, dar analizând conținutul lui am constatat că nu au fost cuprinse satele înființate după anul 1789 (Toba – 1789, Torda – 1797, Ionel – 1805, Saján – 1806, Ferecszallas – 1830, Rogendorf – 1840 și altele), ceea ce înseamnă că documentul original a fost redactat înainte de anul 1789, deci prezintă organizarea comitatului Torontal anterioară anului 1789.

²⁷ Elek Fényes, *op. cit.*, apud Raularian Rusu, *op. cit.*, 183.

administrativ-teritorială a fiecărui cerc, acestea fiind împărțite în plase (Bezirke).

Așa cum rezultă dintr-un document din anul 1851 privitor la competența teritorială a instanțelor judecătorești în noile structuri administrativ-teritoriale, în cazul cercului Timișoara se constată că numărul plaselor a crescut de la 4 la 5, apărând plasa Ciacova, iar plasa Sânandrei a fost înlocuită de plasa Aradu Nou. Dacă plasele Aradu Nou și Vârșeț au păstrat în linii mari în cuprinsul lor localitățile din perioada anterioară, apariția plasei Ciacova a determinat importante rearondări de localități pentru celelalte două plase, Lipova și Timișoara. Noua repartizare a localităților în cadrul plaselor era următoarea:

1) Plasa Aradu Nou a cuprins 38 localități din care 32 moștenite de la fosta plasă Sânandrei: Aradu Nou (azi cartier al municipiului Arad), Bărăteaz, Blumenthal (azi Mașloc), Bodrogu Nou, Bruckenu (azi Pișchia), Călacea, Kreuzstädten (azi Cruceni), Engelsbrun (azi Fântânele), Felnac, Fibiș, Firateaz, Fiscut, Hodoni, Jadani (azi Cornești), Ketfel (azi Gelu), Knez (azi Satchinez), Mănăștur, Merczidorf (azi Carani), Munar, Murani, Nagyfalva (azi Satu Mare), Orczidorf (azi Orțișoara), Sânnicolau Mic (azi cartier al municipiului Arad), Sânpetru German, Seceani, Secusgiu, Segenthau (azi Șagu), Schöndorf (azi Frumușeni), Variaș, Vinga, Wiesenheid (azi Tisa Nouă) și Zădăreni. La acestea s-au adăugat două sate preluate de la plasa Lipova (Bencecu German, azi Bencecu de Sus și Bencecu Român, azi Bencecu de Jos) și 4 localități noi: Kistelep (Colonia Mică, azi înglobată localității Gelu, Mănăstirea Bezdin, Mailat și Sânpetru Mic).

2) Plasa Ciacova a cuprins 41 localități, din care 36 preluate de la vechea plasă Timiș: Bacova, Berini, Blajova, Buziaș, Cadăr, Căpăt, Cerna, Chevereșu Mare, Darova, Drașina, Drăgoiești, Duboz, Ficătar, Folea, Hitiaș, Icloda, Jebel, Liebling, Liget (azi Pădureni), Nițchidorf, Ohaba. Forgaci, Paracz (azi Parța), Petroman, Racovița, Rittberg (azi Tormac), Sacoșu Maghiar (azi Sacoșu Mare), Sacoșu Turcesc, Sârbova, Silagiu, Sinersig, Stamura Română, Șipet, Șoșdea, Uliuc, Unip, și Vucova. Alte 5 localități au fost preluate de la plasa Vârșeț (Ciacova, Ghilad, Obad, Sculia și Voiteg).

3) Plasa Lipova a cuprins 33 localități din care 30 moștenite din perioada anterioară: Altringen, Belotinț, Brestovăț, Buchberg (azi Sintar), Buzad, Charlottenburg (azi Șarlota), Checheș, Chelmac, Chesinț, Crivobara, Cuveșdia, Dorgoș, Guttenbrun (azi înglobat în Zăbrani), Hisiaș, Hodoș, Labașinț, Lichtenwald (azi Comeat),

Lipova, Mély-Nádas (azi Nadăș), Neudorf, Neuhof (azi Bogda), Paniova, Pătârș, Secaș, Stanciova, Șistarovăț, Traunau (azi Aluniș), Ususău, Vizma și Zăbrani. Alte două sate au fost preluate de la fosta plasă Sânandrei (Alioș și Königshof, azi Remetea Mică) și a apărut un sat nou (Chizdia, azi Coșarii).

4) Plasa Timișoara a cuprins 38 localități, din care 15 preluate de la vechea plasă Timiș: Bazoș, Beregsău (azi Beregsău Mare), Bucovăț, Chișoda, Freidorf (azi cartier al municipiului Timișoara), Ghiroda, Giroc, Medves (azi Urseni), Mehala (azi cartier al municipiului Timișoara), Moșnița (azi Moșnița Veche), Remete (azi Remetea Mare), Săcălaz, Sânmihai (azi Sânmihaiu Român), Șag și Utvin, alte 17 sate preluate de la plasa Lipova: Babșa, Belinț, Budinți (azi satul Ictar-Budinți), Chizătau, Cralovăț, Herneacova, Ianova, Ictar (azi satul Ictar-Budinți), Izvin, Lucareț, Petrovaselo, Recaș, Șușanovăț (azi Șanovița), Șuștra, Teș, Topolovățu Mare, Topolovățu Mic, 5 sate preluate de la fosta plasă Sânandrei: Becicherecu Mic, Beșenova Nouă (azi Dudeștii Noi), Cerneteaz, Giarmata, Sânandrei, precum și un sat nou (Covaci).

5) Plasa Vârșeț a cuprins 45 localități, din care 42 moștenite din perioada anterioară: Berecuța, Birda, Breștea, Butin, Cameral St. György (azi Sângeorge), Clopodia, Dejan, Denta, Deta, Ferendia, Gaiu Mic, Gătaia, Gherman, Ghertenis, Jabuka (azi Jablanka), Jamu Mare, Kloster St. György (azi Mănăstire), Kudricz (azi Gudurica), Kuștilj, Lățunaș, Mali Žam, Malo Srediște, Markovac, Mesić, Moravița, Moriczfeld (azi Măureni), Omor (azi Rovinița Mare), Opațița, Pavliș, Percosova, Podporanj, Ritișevo, Sočica, Stamura (azi Stamura Germană), Șemlacu Mare, Șemlacu Mic, Vatina, Vărădia, Vârșeț, Veliko Srediște, Vlajkovac și Vojvodinci, precum și satul Veliki Gaj preluat de la fosta plasă Peciu Nou din comitatul Torontal, ca și două localități noi (Maleniczfalva, azi Maleničino Selo și Topolia, azi înglobat satului Partoș)²⁸.

La scurt timp, însă, organizarea administrativ-teritorială a cercului Timișoara a fost modificată. O hartă a provinciei tipărită în ianuarie 1853 arată că cercul Timișoara era format, de data aceasta, din 6 plase (Bezirke), nouă fiind plasa Buziaș, constituită prin divizarea plasei Ciacova²⁹. Componenta plaselor era următoarea:

1) Plasa Aradu Nou avea 38 localități: Aradu Nou (azi cartier al municipiului Arad), Bărăteaz, Bencec, Blumenthal (azi Mașloc), Bodrogu Nou,

²⁸ Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Colecția de documente Patjansky*, doc. 18/1851, f. 3–4.

²⁹ *Ibidem*, *Colecția Hărți și planuri*, nr. 13/1853.

Bruckenaus (azi Pișchia), Călăcea, Engelsbrun (azi Fântânele), Felnac, Fibiș, Firiteaz, Fiscut, Hodoni, Jadani (azi Cornești), Kettel (azi Gelu), Kistelep (Colonia Mică, azi înglobată localității Gelu), Knez (azi Satchinez), Königshof (azi Remetea Mică), Kreuzstädten (azi Cruceni), Mailat, Mănăstirea Bodrog, Neu Monostor (azi Mănăstur), Merczdorf (azi Carani), Munar, Murani, Nagyfalú (azi Satu Mare), Orczidorf sau Alt Monostor (azi Orțișoara), Sânnicolau Mic (azi cartier al municipiului Arad), Sânpetru German, Sânpetru Mic German (azi Sânpetru Mic), Seceani, Secusigiu, Segenthau sau Dreispitz sau Saagh (azi Șagu), Schöndorf (azi Frumușeni), Variaș, Vinga sau Theresiopel (azi Vinga), Wiesenheid (azi Tisa Nouă) și Zădăreni. Deci, a dispărut acum ca localitate Mănăstirea Bezdin, a apărut Mănăstirea Bodrog, satele Bencecu German și Bencecu Român au fost consemnate ca o singură localitate cu numele Bencec, iar satul Remetea Mică a fost preluat de la plasa Lipova.

2) Plasa Buziaș cuprindea 29 localități, toate preluate de la plasa Ciacova: Bacova, Berini, Blajova, Buziaș, Cadăr, Căpăt, Cerna, Chevereșu Mare, Darova, Dragsina, Drăgoiești, Duboz, Ficătar, Hitiaș, Icloda, Nițchidorf, Ohaba Forgaci, Racovița, Rittberg (azi Tormac), Sacoșu Maghiar (azi Sacoșu Mare), Sacoșu Turcesc, Sârbova, Silagiu, Sinersig, Stamura Română, Șipet, Uliuc, Unip, Vucova.

3) Plasa Ciacova avea 28 localități, din care 12 localități moștenite: Ciacova, Folea, Ghilad, Jebel, Liebling, Obad, Paracz (azi Parța), Liget (azi Pădureni), Petroman Sculia, Șoșdea, Voiteg, și 16 preluate de la plasa Vârșeț: Berecuța, Birda, Breștea, Butin, Denta, Deta, Gătaia, Ghertenis, Kloster St. György (azi Mănăstire), Măureni, Omor (azi Rovinița Mare), Opațița, Percosova, St. György (azi Sângeorge), Șemlacu Mare, Șemlacu Mic.

4) Plasa Lipova avea tot 33 localități (cu precizarea că satul Teremia Mică a fost transferat în plasa Aradu Nou, în schimb a apărut satul Varnița): Alioș, Altringen, Belotinț, Brestovăț, Buchberg (azi Sintar), Buzad, Charlottenburg (azi Șarlota), Checheș, Chelmac, Chesinț, Chizdia (azi Coșarii), Crivobara, Cuveșdia, Dorgoș, Duboki-Nádas (azi Nadăș), Guttenbrun (azi înglobat satului Zăbrani), Hisiaș, Hodoș, Labașinț, Lichtenwald (azi Comeat), Lipova, Mes-Dorgos (azi Varnița), Neudorf, Neuhof (azi Bogda), Paniova, Pătârș, Secaș, Stanciova, Șistarovăț, Traunau (azi Aluniș), Ususău, Vizma și Zăbrani.

5) Pentru plasa Timișoara au fost semnalate 42 localități: Babșa, Bazoș, Becicherecu Mic, Belinț, Beregsău (azi Beregsău Mare), Beșenova Nouă

(azi Dudeștii Noi), Bucovăț, Budinți (azi satul Ictar-Budinți), Cerneteaz, Chișoda, Chizătău, Covaci, Cralovăț, Freidorf (azi înglobat municipiului Timișoara), Ghiroda, Giarmata, Giroc, Herneacova, Ianova, Ictar (azi satul Ictar-Budinți), Izvin, Lucareț, Medves (azi Urseni), Mehala (azi cartier al municipiului Timișoara), Moșnița (azi Moșnița Veche), Petrovaselo, Recaș, Remete (azi Remetea Mare), Săcălaz, Sănandrei, Sânmihaiu German, Sânmihaiu Român, Șag, Șușanovăț (azi Șanovița), Șuștra, Teș, Topolovățu Mare, Topolovățu Mic, Utvin, Maierhofe, Josefstadt și Fabrik. Este vorba, deci, de cele 38 localități existente în anul 1851 la care au fost adăugate satul Sânmihaiu German și trei suburbii ale orașului Timișoara: Maierhofe, Josefstadt și Fabrik.

6) Plasa Vârșeț a cedat 16 sate plasei Ciacova și alte trei sate plasei Mодоș din cercul Becicherecu Mare, rămânând doar cu 26 localități: Clopodia, Dejan, Ferendia, Gaiu Mic, Gherman, Jabuka (azi Jablanka), Jamu Mare, Kuștilj, Kudricz (azi Gudurica), Lățunaș, Mali Žam, Malo Središte, Markovac, Mesić, Moravița, Pavliš, Potporanj, Ritișevo, Sočica, Stamura Germană, Vatina, Vărădia, Vârșeț, Veliko Središte, Vlačicov, Vojvodinci.

O altă hartă a Voivodinei Sârbești și Banatului Timișan, nedată, dar tipărită ulterior celei prezentate mai înainte³⁰, probabil în anul 1854, ne prezintă o situație foarte apropiată de cea din anul 1853.

1) Pentru plasa Aradu Nou au fost menționate tot 38 localități, cu precizarea că Mănăstirea Bodrog nu mai apare ca localitate, iar satele Bencecu German și cel Român apar ca fiind localități separate. Localitățile sunt următoarele: Aradu Nou (azi cartier al municipiului Arad), Bărateaz, Bencecu German (azi Bencecu de Sus), Bencecu Român (azi Bencecu de Jos), Blumenthal (azi Mașloc), Bodrogu Nou, Bruckenaus (azi Pișchia), Călăcea, Engelsbrun (azi Fântânele), Felnac, Fibiș, Firiteaz, Fiscut, Hodoni, Jadani (azi Cornești), Kettel (azi Gelu), Kistelep (Colonia Mică, azi înglobată localității Gelu), Königshoff (azi Remetea Mică), Knez (azi Satchinez), Kreuzstätten (azi Cruceni), Mailat, Mănăstur, Merczdorf (azi Carani), Munar, Murani, Nagyfalú (azi Satu Mare), Orczidorf (azi Orțișoara), Sânnicolau Mic (azi cartier al municipiului Arad), Sânpetru German, Sânpetru Mic, Seceani, Secusigiu, Șagu, Schöndorf (azi Frumușeni), Wiesenheid (azi Tisa Nouă), Variaș, Vinga, Zădăreni.

³⁰ *Ibidem*, nr. 89. Coroborând datele acestei hărți cu cele oferite de alte surse istorice rezultă că harta a fost tipărită în intervalul 1854–1859.

2) Plasa Buziaș cuprinde aceleași 29 localități precizate pentru anul 1853, satul Stamora Română apărând de această dată cu denumirea Stamora Veche (Alt Sztamora).

3) Plasa Ciacova avea 29 localități, adică cele 28 din anul 1853 la care s-a adăugat satul Topolia (azi înglobată satului Partoș). Satele Mănăstire și Sângeorge apar cu denumirile St. György Kloster și respectiv St. György Cameral.

4) Plasa Lipova avea 32 localități, cu una mai puțin decât în anul 1853, satul Varnița nemaifiind menționat. Satul Nadăș apare acum cu denumirea Mely Nádas.

5) Pentru plasa Timișoara au fost semnalate 39 localități dintre cele din anul 1853, nemaipărând de această dată cele trei suburbii ale orașului Timișoara.

6) Plasa Vârșeț avea 27 localități, adică cele 26 din anul 1853 la care s-a adăugat una nouă – Cârnecea (Pusta Cârnecea, înglobată localității Jamu Mare).

Conform unei lucrări din anul 1855 a guvernului provincial de la Timișoara, cercul Timișoara cuprindea aceleași 6 plase: Aradu Nou cu 38 localități, Buziaș cu 29 localități, Ciacova cu 29 localități, Lipova cu 33 localități, Timișoara cu 38 localități și Vârșeț cu 26 localități³¹.

În anul 1859 numărul și denumirea plaselor erau aceleași³².

Așa cum am precizat deja, cercul Lugoj a cuprins suprafața fostului comitat Caraș. În anul 1851 cercul Lugoj era organizat în patru plase, deci cu una mai puțin decât în anul 1848. S-au menținut plasele Lugoj și Oravița, dar plasele Bega, Bulci și Carașova au dispărut, în locul lor înființându-se plasele Bocșa și Făget. În aceste condiții desigur că au avut loc mari schimbări în ceea ce privește arondarea localităților în cadrul plaselor.

1) Plasa Bocșa a moștenit 39 sate de la fosta plasă Carașova, a preluat de la plasa Oravița satul Forotic și de la plasa Lugoj satele Brebu, Valeadeni și Zorlențu Mare, astfel că acum avea 43 localități: Bărbosu, Biniș, Bocșa Germană (azi contopită în orașul Bocșa), Bocșa Română (azi contopită în orașul Bocșa), Brebu, Calina, Carașova, Călnic, Clocotici, Cuptoare, Doclin, Dognecea, Doman, Duleu, Ersig, Ezeriș, Fizeș, Forotic, Franzdorf (azi

Văliug), Gârliște, Goruia, Iabalcea, Izgar, Jidovin (azi Berzovia), Königsgnade (azi Tirol), Lupac, Moniom, Nermed, Neuwerk (înglobat orașului Bocșa), Rafnic, Ramna, Reșița Germană (azi înglobată municipiului Reșița), Reșița Română (azi înglobată municipiului Reșița), Soceni, Surduc (azi Surducu Mare), Târnova, Țerova, Valeadeni, Valeapai, Vasiova (azi înglobată orașului Bocșa), Vermeș, Vodnic și Zorlențu Mare. Nu au mai fost menționate Altwerk și Ocna de Fier.

2) Plasa Făget a fost cea mai extinsă, cu 84 localități, dintre care 22 au fost preluate de la fosta plasă Bega: Bara, Bunea (azi Bunea Mare), Cladova, Cliciova, Cutina, Dobrești, Dubești, Ierșnic, Jupani, Lăpușnic, Leucușești, Mănăstiu, Ohaba Lungă, Ohaba Sârbească (azi Ohaba Română), Pădurani, Răchita, Rădmănești, Remete (azi Remetea Luncă), Spata, Sudriaș, Susani și Topla, iar 62 localități au fost preluate de la fosta plasă Bulci: Bacamezeu (azi Bacău de Mijloc), Baloșești, Bata, Băsești (zi Begheiu Mic), Bătești, Bârna, Bichigi, Birchiș, Botești, Botinești, Brănești, Breazova, Bruznic, Bucovăț, Bujor (azi Traian Vuia), Bulci, Bulza, Căpâlnaș, Căprioara, Coșava, Coșevița, Coșteiu de Sus, Crivina (azi Crivina de Sus), Curtea, Drăgsinești, Drinova, Făgetu German (azi contopit în orașul Făget), Făgetu Român (azi contopit în orașul Făget), Fărășești, Fârdea, Gladna Germană (azi Gladna Montană), Gladna Română, Goizești (azi înglobat satului Tomești), Hăuzești, Homojdia, Jupânești, Jurești, Lalașinț, Luncani, Margina, Mătnic (azi Mătnicu Mic), Nemeșești, Ostrov, Pietroasa, Pogănești, Poieni, Pojoga, Povârgina, Românești, Săceni, Sălciva, Sărăzani, Sintești, Surduc (azi Surducu Mic), Temerești, Tomești, Țela, Valea Mare, Virișmort, Zăbalț, Zolt și Zorani.

3) Plasa Lugoj avea 59 localități, din care 44 moștenite: Apadia, Armădia, Boldur, Căvăran, Cireșu Timiș (azi Cireșu), Criciova, Crivina, Delinești, Dragomirești, Ebendorf (azi Știuca), Eisenwerk (azi Nădrag), Găvojdia, Herendești, Hodoș, Honorici, Jabăr, Jena, Jidovar (azi Jdioara), Jupa, Lugoj, Lugojel, Maciova, Măguri, Mătnic (azi Mătnicu Mare), Ohaba Mătnic, Ohaba, Oloșag, Peștere, Prisaca, Remetea Pogănici, Rugi, Ruginosu, Sacu, Satumic (azi Victor Vlad Delamarina), Sălbăgel, Scăiuș, Tapia, Tincova, Valeaboul (azi Păltiniș), Vecsehăza (azi Petroasa Mare), Vișag, Zăgujeni, Zgribești și Zorlențu Mic (azi Zorlencior), la care s-au adăugat trei sate (Dezești, Fărliug și Valea Mare) preluate de la fosta plasă Carașova și alte 11 sate preluate de la fosta plasă Bega: Balinț, Coșteiu Mare (azi contopit în

³¹ Este vorba de lucrarea *Handbuch Wojwodschaft Serbien und des Temescher Banates, sammt der Militärgrenze für das Jahr 1855*, Timișoara (1855), citată de Heinrich Lay în *Das Banat 1849–1867*, Töging a Inn (2001), 194 și Teodor Filipescu în *Voivodina Sârbească. Studiu critic istoric-etnografic*, București (1929), 66.

³² Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Fond Primăria comunei Gottlob*, dosar 2/1859, f. 142.

Coșteiu), Coșteiu Mic (azi contopit în Coșteiu), Fădimac, Gruin, Hezeriș, Nevrincea, Păru, Sălha (azi înglobată satului Coșteiu), Târgoviște și Valea Lungă (azi Valea Lungă Română), precum și noua localitate Dâmbu cu Fier (colonie minieră lângă Nădrag, azi dispărută). În același timp, plasa Lugoj a cedat noii plase Bocșa trei sate, Lugojul este menționat acum ca fiind o singură localitate, iar satul Istvanhegy nu mai este menționat.

4) Plasa Oravița a suferit cele mai mici schimbări: a cedat satul Forotic plasei Bocșa, a preluat de la fosta plasă Carașova satele Giurgiova și Secaș și a păstrat celelalte 46 localități ale sale: Agadici, Berliște, Bogodiuț, Broșteni, Cacova (azi Grădinari), Carlsdorf (azi Moldovița), Cârnecea, Ciclova Germană (azi Ciclova Montană), Ciclova Română, Ciortea, Ciuchici, Ciudanovița, Comorâște, Greovaț (azi Greoni), Iam, Iertof, Ilidia, Jitin, Kohldorf (azi Cărbunari), Macoviște, Maria-Schnee (azi Știnăpări), Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Mircovăț (azi Milcoveni), Moldova (azi Moldova Nouă), Nicolinț, Oravița Germană (azi contopită în orașul Oravița), Oravița Română (azi contopită în orașul Oravița), Padina Matei, Petrilova, Potoc, Răcăjdia, Răchitova, Rusova Nouă, Rusova Veche, Sasca Germană (azi Sasca Montană), Sasca Română, Slatina (azi Slatina Nera), Socolari, Steuerdorf, Subotica (azi Banatska Subotica), Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Udvarszállás (azi Dobričevo), Vrani și Vrăniuț. În total, deci, în anul 1851 plasa Oravița avea 48 localități³³.

Hartă provinciei Voivodina Sârbească și Banatul Timișan tipărită în ianuarie 1853³⁴ ne prezintă o situație ușor modificată a organizării administrativ-teritoriale a cercului Lugoj, în sensul că plasele au rămas aceleași, dar între ele au avut loc câteva schimburi de localități și, totodată, și-au făcut apariția noi localități miniere.

1) În plasa Bocșa au reapărut Altwerk și Ocna de Fier, dar satele Brebu, Valeadeni și Zorlențu Mare s-au întors în plasa Lugoj, iar satele Calina și Forotic au fost cedate plasei Oravița, astfel că acum avea următoarele 40 localități: Altwerk (azi înglobat orașului Bocșa), Bărbosu, Biniș, Bocșa Germană (azi contopită în orașul Bocșa), Bocșa Română (azi contopită în orașul Bocșa), Carașova, Călnic, Clocotici, Cuptoare, Doclin, Dognecea, Doman, Duleu, Eisenstein sau Ocna de Fier sau Neudorfel (azi Ocna de Fier), Ersig, Ezeriș, Fizeș, Franzdorf (azi Văliug), Gârliște, Goruia, Iabalcea, Izgar, Jidovin (azi Berzovia), Königsgnad

(azi Tirol), Lupac, Moniom, Nermed, Neuwerk (azi înglobat orașului Bocșa), Rafnic, Ramna, Reșița Germană (azi contopită în municipiul Reșița), Reșița Română (azi contopită în municipiul Reșița), Soceni, Surduc (azi Surducu Mare), Târnova, Țerova, Valeapai, Vasiova (înglobată orașului Bocșa), Vermeș, Vodnic.

2) Plasa Făget apare acum tot cu 84 localități, cu precizarea că satul Cutina a trecut la plasa Lugoj, dar a reapărut satul Groși care în 1848 făcea parte din plasa Bulci.

3) În plasa Lugoj a reapărut satul Istvanhegy, satele Brebu, Valeadeni și Zorlențu Mare au fost preluate de la plasa Bocșa și satul Cutina a fost preluat de la plasa Făget, iar localitățile Lugoj apar separate (Român și German). În același timp Dâmbu cu Fier nu a mai fost menționat, astfel că localitățile componente de această dată erau următoarele 64: Apadia, Armădia, Balinț, Boldur, Brebu, Căvărani, Cireșu Timiș (azi Cireșu), Coșteiu Mic (azi contopit în Coșteiu), Coșteiu Mare (azi contopit în Coșteiu), Criciova, Crivina, Cutina, Delinești, Dezești, Dragomirești, Eisenwerk (azi Nădrag), Fădimac, Fârliug, Găvojdia, Gruin (azi Gruni), Herendești, Hezeriș, Hodoș, Honorici, Istvánhegy (sat minier lângă Căvărani, azi dispărut), Jabăr, Jena, Jdioara, Jupa, Lugojel, Lugoju Român (azi contopit în municipiul Lugoj), Lugoju German (azi contopit în municipiul Lugoj), Maciova, Măguri, Mâtnicu Mare, Nevrincea, Ohaba Mâtnic, Ohabița, Oloșag, Păru, Peștere, Vecseháza (azi Petroasa Mare), Prisaca, Remetea Pogănici, Rugi, Ruginosu, Sacu, Satumic (azi Victor Vlad Delamarina), Sălbăgel, Sălha (azi înglobată satului Coșteiu), Scăiuș, Știuca, Tapia, Târgoviște, Tincova, Valea Lungă (azi Valea Lungă Română), Valea Mare, Valeaboul (azi Păltiniș), Valeadeni, Vișag, Zăgujeni, Zgribești, Zorlențu Mare și Zorlențu Mic (azi Zorlencior).

4) La plasa Oravița revin satele Calina și Forotic de la plasa Bocșa, astfel că plasa Oravița cuprinde acum 50 localități: Agadici, Berliște, Bogodiuț, Broșteni, Cacova (azi Grădinari), Calina, Cârnecea, Ciclova Germană (azi Ciclova Montană), Ciclova Română, Ciortea, Ciuchici, Ciudanovița, Comorâște, Forotic, Giurgiova, Greovaț (azi Greoni), Iam, Iertof, Ilidia, Jitin, Carlsdorf (azi Moldovița), Kohldorf (azi Cărbunari), Macoviște, Maria Schnee (azi Știnăpări), Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Mircovăț (azi Milcoveni), Neu Moldova sau Bosnjak (azi Moldova Nouă), Nicolinț, Oravița Germană (azi contopită în orașul Oravița), Oravița Română (azi contopită în orașul Oravița), Padina (azi Padina Matei), Petrilova,

³³ *Ibidem*, *Colecția de documente Patyansky*, doc. 18/1851, f. 1–3.

³⁴ *Ibidem*, *Colecția Hărți și planuri*, nr. 13/1853.

Potoc, Răcăjdia, Răchitova, Rusova Nouă, Rusova Veche, Sasca Germană (azi Sasca Montană), Sasca Română, Secaş (azi Secăşeni), Slatina (azi Slatina Nera), Socolari, Steuerdorf, Subotica (azi Banatska Subotica), Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Udvarsállás (azi Dobričevo), Vrani și Vrăniuț.

Potrivit unei alte hărți a provinciei, apărută după anul 1853³⁵, componența celor 4 plase ale cercului Lugoj era iarăși ușor schimbată.

1) Plasa Bocșa apare cu 41 localități (cele din anul 1853 la care se adaugă colonia minieră Theresienwerk), astfel: Altwerk (azi înglobat orașului Bocșa), Bărbosu, Biniș, Bocșa Germană (azi înglobată orașului Bocșa), Bocșa Română (azi înglobată orașului Bocșa), Carașova, Călnic, Clocotici, Cuptoare, Doclin, Dognecea, Doman, Duleu, Ersig, Ezeriș, Fizeș, Forotic, Franzdorf (azi Văliug), Gârliște, Goruia, Iabalcea, Izgar, Jidovin (azi Berzovia), Königsgnad (azi Tirol), Lupac, Moniom, Nermed, Neuwerk (azi înglobat orașului Bocșa), E[isenstein] Moravița (azi Ocna de Fier), Rafna, Rafnic, Reșița Germană (azi contopită în municipiul Reșița), Reșița Română (azi contopită în municipiul Reșița), Soceni, Surduc (azi Surduc Mare), Târnova, Theresienwerk (colonie minieră, azi înglobată în satul Ocna de Fier), Țerova, Valea Mare, Valeadeni, Valeapai, Vasiova (înglobată orașului Bocșa), Vermeș și Vodnic.

2) Plasa Făget apare acum cu 85 localități, adică cele precizate în harta din anul 1853 la care se adaugă localitatea Glas Fab[rik] (azi Colonia Fabricii), situată în apropiere de Tomești. De altfel, pe harta din anul 1853 apare un obiectiv numit Tomester Glashütte (Fabrica de sticlă Tomești), care explică existența ulterioară a coloniei respective.

3) Plasa Lugoj apare cu 65 localități, adică cele consemnate în anul 1853, la care se adaugă colonia minieră Dâmbu cu Fier de lângă Nădrag, care fusese omisă în harta din anul 1853.

4) Plasa Oravița apare cu 49 localități: Agadici, Berliște, Bogodiuț, Broșteni, Cacova (azi Grădinari), Calina, Cârnecea, Ciclova Germană (azi Ciclova Montană), Ciclova Română, Ciortea, Ciuchici, Ciudanovița, Comorâște, Forotic, Giurgiova, Greovaț (azi Greoni), Iam, Iertof, Ilidia, Jitin, Kohldorf (azi Cărbunari), Macoviște, Maria Schnee (azi Știnăpari), Măidan (azi Brădișoru de Jos), Mercina, Mircovaț (azi Milcoveni), Moldova Nouă, Nicolinț, Oravița Germană (azi contopită în orașul Oravița), Oravița Română (azi contopită în orașul Oravița), Padina Matei, Petrilova, Potoc, Răcăjdia, Răchitova³⁶, Rusova Nouă, Rusova

Veche, Sasca Germană (azi Sasca Montană), Sasca Română, Secaş (azi Secăşeni), Slatina (azi Slatina Nera), Socolari, Steuerdorf, Steuerdorf sau Karlsdorf (azi Moldovița), Subotica (azi Banatska Subotica), Ticvanu Mare, Ticvanu Mic, Vrani și Vrăniuț. Satul Udvarsállás nu mai este menționat.

Potrivit lucrării din anul 1855 a guvernului provincial de la Timișoara componența plaselor cercului Lugoj era ușor diferită față de cea precizată anterior, adică: plasa Bocșa avea în acest an 40 localități, plasa Făget 84 localități, plasa Lugoj 62 localități și plasa Oravița 48 localități³⁷.

Aceleași plase funcționau și în anul 1859³⁸.

Cel de-al treilea cerc bănățean din cadrul provinciei Voivodina Sârbească și Banatul Timișan, și anume cercul Becicherecu Mare (Gross Becskerek), în anul 1851 era organizat în 6 plase.

1) Plasa Becicherecu Mare (Gross Becskerek, azi Zrenjanin) cuprindea orașul de reședință Becicherecu Mare și 26 comune: Aradac, Csösztelek (azi Čestereg), Ečka, Elemir, Ernestháza (azi Banatski Despotovac), Franjova (azi înglobată în Novi Becej), Gross Torak (înglobat în Begejci), Idvarnok (contopit în Banatski Dvor), Jankahid (azi Jankov Most), Katharinenfeld (azi Ravni Topolovac), Klein Torak (înglobat în Begejci), Klek, Kumane, Lazarevo, Lukácsfalva (azi Lukino Selo), Magyar-Ittebe (azi Novi Itebej), Melenci, Rogendorf (azi înglobat în Banatski Dušanovac), Sállás Topolya (azi Banatska Topola), Srpski Itebej, Szt György (azi Žitište), Szt Mihály (azi Mihajlovo), Türkisch-Becse (înglobat în Novi Becej), Taraș, Torda, Zsigmondfalva (azi Lukićevo) și prediul Martinica.

2) Plasa Jimbolia cuprindea 39 localități: Aurelház (azi Răuți), Biled, Bobda, Bulgăruș, Cărpiniș, Cenei, Checea, Bánát-Komlós (azi Comloșu Mare), Constantia (azi Lunga), Csatád (azi Lenauheim), Deutsch-Csernya (înglobat în Srpska Crnja), Dinaș, Grabaț, Hajfeld (înglobat în Novi Kozarci), Iecsa Mare, Iecsa Mică, Jimbolia, Kis-Oroszin (azi Rusko Selo), Klári (azi Radojevo), Magyar-Csernya (azi Nova Crnja), Masdorf (înglobat în Novi Kozarci), Mollidorf (azi Molin), Nakovo, Németh (azi Beregsău Mic), Öregfalu (azi Pustiniș), Ostern (azi Comloșu Mic), Otelec, Peciu Nou, Rác-Csernya (înglobată în Srpska Crnja), Sânmartinu Maghiar, Sânmartinu Sârbesc, Soltur (înglobat în Banatsko Veliko Selo), Sveti Hubert

³⁵ *Ibidem*, *Colecția Hărți și planuri*, nr. 89, f. a.

³⁶ Pe hartă numele satului apare Răchita, evident eronat.

³⁷ *Handbuch Wojwodschafft...*, apud Heinrich Lay, *op. cit.*, 194.

³⁸ Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Fond Primăria comunei Gottlob*, dosar 2/1859, f. 142. Documentul prezintă doar plasele ce compun cercurile provinciei, nu și localitățile din cadrul plaselor.

(înglobat în Banatsko Veliko Selo), Šandra, Šarlevil (înglobat în Banatsko Veliko Selo), Tamásfalva (azi Hetin), Toba, Uihei și Uivar.

3) Plasa Kikinda cuprindea 20 localități: Akač, Bašaid, Beodra (înglobată în Novo Miloševo), Bočar, Čoka, Gross-Kikinda (azi Kikinda), Hodić (înglobat în Jazovo), Imretelek (înglobat satului Vălcani), Jazovo, Jozsefhaza, Karlova (înglobată în Novo Miloševo), Kis-Bikács (înglobat în Bikač), Mokrin, Nagy-Bikács (înglobat în Bikač), Novo Selo, Padej, Sajjan, Terjan, Tisa-Hegyeyes (azi Idjoš) și Tisa-Szt Miklós (azi Ostojčevo).

4) Plasa Madoș cuprindea 34 localități: Banloc, Baraczháza (azi Stari Lec), Boka, Cebza, Ciavoș (azi Grănicerii), Dolaț, Foeni, Gad, Giera, Giulvăz, Gross-Margita (azi Margita), Hajdučica, Ivanda, Johannsfeld (azi Ionel), Káptalanfalva (azi Busenje), Konak, Macedonia, Madoș (azi Jaša Tomić), Neuzina, Ofsenița, Pardanj (azi Medja), Partoș, Rudna, Sečanj, Soca, Stefansdorf (azi Krajišnik), Sarča (azi Sutjeska), Szecsánfalva (azi Dužine), Szent János (azi Barice), Šurjan, Toager, Tolvadia (azi Livezile), Ürményháza (azi Jermenovci), Zichydorf (azi Plandiște) și prediul Ivanda.

5) Plasa Sânnicolau Mare avea 19 localități: Albrechtsflor (azi Teremia Mică), Beșenova Veche (azi Dudeștii Vechi), Bolgártelep (azi Colonia Bulgară), Cenadu German (Cenadu Vechi, azi contopit în Cenad), Cenadu Sârbesc (Cenadu Mare, azi contopit în Cenad), Dugossello (azi Nerău), Ferencsállás, Gottlob, Igriš, Lovrin, Marienfeld (azi Teremia Mare), Periam, Pesac, Saravale, Sânnicolau Mare German (azi contopit în orașul Sânnicolau Mare), Sânnicolau Mare Sârbesc (azi contopit în orașul Sânnicolau Mare), Sânpetru Mare, Triebswetter (azi Tomnatic), Vizejdia.

6) Plasa Türkisch-Kanischa avea 31 localități: Battányháza (înglobată în Beba Veche), Beba Mică (înglobată în Beba Veche), Beba Veche, Budžak, Cheglevici, Crna Bara, Deszk, Djala, Firigyház (azi Filić), Josefovo, Klárafalva, Klein-Szegedin, Kiszombor, Kübekháza, Majdan, Monostor (azi Banatski Monostor), Neu-Szegedin, Oroszlámos (azi Banatsko Arandjelovo), Podlokanj, Pordeanu, Pusta Chereștur (azi Chereștur), Rabe, Rácz-Keresztur (azi Krstur), Sanad, Szent Ivan, Szöreg, Tervar, Türkisch-Kanischa (înglobat în Novi Kneževac), Ujhely, Vălcani și Vrbica³⁹.

Conform hărții din anul 1853 numărul plaselor cercului Becicherecu Mare a crescut de la 6 la 8 prin apariția plaselor Biled și Türkisch Becse⁴⁰.

³⁹ *Ibidem*, *Colecția de documente Patyansky*, dos. 18/1851, f. 4 v–6.

⁴⁰ *Ibidem*, *Colecția Hărți și planuri*, nr. 13/1853.

Desigur că mărirea numărului plaselor a dus la redistribuirii importante de localități în cadrul vechilor plase.

1) Plasa Becicherecu Mare, după ce a cedat 6 localități noi plase Türkisch-Beče și una plasei Jimbolia și a primit, în același timp, satul Sarča de la plasa Madoș, la care s-au adăugat, pe lângă orașul Becicherecu Mare, 19 localități pe care le avusesse și în anul 1851, acum avea în componență orașul Becicherecu Mare și următoarele 20 sate: Aradac, Ečka, Elemir, Ernestháza (azi Banatski Despotovac), Gross Torak (înglobat în Begejci), Idvarnok (contopit în Banatski Dvor), Jankahid (azi Jankov Most), Katarinenfeld (azi Ravni Topolovac), Klein Torak (azi înglobat în Begejci), Klek, Lazarevo, Lukácsfalva (azi Lukino Selo), Magyar Ittebe (azi Novi Itebej), Rogendorf (azi înglobat în Banatski Dušanovac), Sállás Topolya (azi Banatska Topola), Sarča (Deutsch Sarcsa, azi înglobată în Sutjeska), Srpski Itebej, St. György (azi Zitiște), St. Mihály (azi Mihajlovo) și Zsigmondfalva (azi Lukičevo).

2) Noua plasă Biled cuprindea 20 localități, dintre care 16 au fost preluate de la plasa Jimbolia: Aurelház (azi Răuți), Biled, Bobda, Bulgăruș, Cărpiniș, Cenei, Csatád (azi Lenuheim), Grabaț, Iecă Mare, Iecă Mică, Nemet (azi Beregsău Mic), Öregfalu (azi Pustiniș), Tamasfalva (azi Hetin), Uihei, Uivar și Šandra, iar 4 au fost preluate de la plasa Sânnicolau Mare: Gottlob, Lovrin, Periam și Pesac.

3) Plasa Jimbolia, după ce cedat 16 localități plasei Biled și 5 localități plasei Madoș, în 1853 avea 20 localități (dintre care Čestereg este preluată de la plasa Becicherecu Mare, iar Vizejdia de la plasa Sânnicolau Mare): Bánát-Komlós (azi Comloșu Mare), Deutsch Cernya (înglobată în Srpska Crnja), Serb Cernya (înglobată în Srpska Crnja), Checea, Čestereg, Constantia (azi Lunga), Hajfeld (înglobat în Novi Kozarci), Jimbolia, Klari (azi Radojevo), Klein Oroszin (azi Rusko Selo), Masdorf (înglobat în Novi Kozarci), Molin, Nakovo, Ostern (azi Comloșu Mic), Soltur (azi contopit în Banatsko Veliko Selo), Spitzsa sau Vizesdia (azi Vizejdia), Sv. Hubert (înglobat în Banatsko Veliko Selo), Šarlevil (înglobat în Banatsko Veliko Selo), Toba și Ungarisch Cernya (azi Nova Crnja).

4) Plasa Kikinda cuprindea 17 localități: Bašajd sau Klein Kikinda (azi Bašaid), Beodra (înglobată în Novo Miloševo), Bočar, Čoka, Gross Kikinda (azi Kikinda), Jazova-Hodić (azi Jazovo), Jozsefhaza, Karlova (înglobată în Novo Miloševo), Klein Bikacs (azi înglobat în Bikač), Mokrin,

Gross Bikacs (azi înglobat în Bikač), Monostor (azi Banatski Monostor), Novo Selo, Padej, Sajan, Ideos sau Tisa-Hegyess (azi Idjoš), Tisa St. Miklos (azi Ostojćevo) și Topolya (azi Banatska Topolia). Satul Akač fusese transferat în plasa Türkisch Beče, satul Hodić apare împreună cu Jazova ca o singură localitate, satele Imretelek și Terjan nu mai apar pe hartă, în schimb a apărut satul Topolya.

5) Plasa Modoș a preluat 5 sate de la plasa Jimbolia (Diniaș, Otelec, Peciu Nou, Sânmartinu Maghiar și Sânmartinu Sârbesc) și trei sate de la plasa Vârșet din cercul Timișoarei (Malenično Selo, Gaiu Mic și Veliki Gaj). La acestea s-a adăugat satul Ujfalu, nou apărut, iar localitățile bietnice Modoș (Sârbesc și German) și Pardanj (Sârbesc și German) apar separate, astfel că de data aceasta plasa cuprindea 45 localități: Banloc, Baraczháza (azi Stari Lec), Boka, Cebza, Ciavoș (azi Grănicerii), Deutsch Modos (azi contopit în Jaša Tomić), Deutsch Pardanj (azi contopit în Medja), Diniaș, Dolaț, Foeni, Gad, Gaiu Mic, Giera, Giulvăz, Hajducica, Ivanda, Johannsfeld (azi Ionel), Kaptalanfalva (azi Busenje), Konak, Margita, Macedonia, Maleniczfalva (azi Malenično Selo), Neuzina, Ofsenița, Otelec, Partoș, Peciu Nou, Rudna, Sarča (Romänisch Sarcsa, azi înglobată în Sutjeska), Sečanj, Serb Modos (contopit în Jaša Tomić), Soca, Stefanishid (azi Krajišnik), Szecsánfalva sau Grindje (azi Dužine), Serb Modos (azi contopit în Jaša Tomić), Serb Pardanj (azi contopit în Medja), St. János (azi Barice), Sânmartinu Maghiar, Sânmartinu Sârbesc, Šurjan, Toager, Tolvadia (azi Livezile), Ujfalu sau Krivabara (azi Novo Selo), Ürményháza (azi Jermenovci), Veliki Gaj și Zichydorf (azi Plandiște).

6) Plasa Sânnicolau Mare a cedat 4 sate plasei Biled și unul plasei Jimbolia (Vizejdia) și a preluat în același timp 4 sate de la plasa Türkisch Kanischa (Cheglevici, Chereștur, Pordeanu și Kis Zombor). Totodată s-a adăugat satul nou Ladany, iar satele Sânnicolau Mare Sârbesc și cel German apar acum ca fiind o singură localitate, astfel că în anul 1853 plasa Sânnicolau Mare era compusă din 18 localități: Albrechtsflor (azi Teremia Mică), Beșenova Veche (azi Dudeștii Vechi), Bolgártelep (azi Colonia Bulgară), Cenadu German (Cenadu Vechi, azi contopit în Cenad), Cenadu Sârbesc (Cenadu Mare, azi contopit în Cenad), Cheglevici, Pusta Chereștur (azi Chereștur), Dugosello (azi Nerău), Ferenczszállás, Igris, Kiszombor, Ladany, Marienfeld (azi Teremia Mare), Pordeanu, Saravale, Sânnicolau Mare, Sânpetru Sârbesc și Triebswetter (azi Tomnatic).

7) Noua plasă Türkisch Beče avea 7 localități: Akač preluat de la plasa Kikinda și Franjova (azi

înglobată în Novi Bečej), Kumane, Melenci, Taraș, Torda și Türkisch Beče sau Neu Beče (azi Novi Bečej) preluate de la plasa Becicherecu Mare.

8) Plasa Türkisch Kanischa, după ce a cedat plasei Sânnicolau Maare satele Cheglevici, Pordeanu, Kiszombor și Chereștur, în anul 1853 avea 24 localități și două predii: Battyánháza (înglobată în Beba Veche), Beba Nouă (înglobată în Beba Veche), Beba Veche, Budžak, Crna Bara, Desk, Djala, Filić, Josefovo, Klárafalva, Kübekháza, Majdan, Monostor (azi Banatski Monostor), Neu Szegedin, Oroszlámos (azi Banatsko Arandjelovo), Rabe, Serb-Kerestur (azi Krstur), Sanad, St. Ivan, Szöreg, Tervar, Türkisch Kanischa, Vălcani, Vedresház și prediile Kocsohát și Vrbica. Satele Podlokanj și Ujhely nu mai apar, în schimb a apărut satul nou Vedresház⁴¹.

Hartă administrativă a provinciei, ulterioară celei prezentate mai înainte, arată că cele 8 plase cuprindeau 182 localități, distribuite în aceleași 8 plase.

1) Plasa Becicherecu Mare cuprindea de data aceasta 5 sate în plus, întrucât Wal<ach> Szarcsa a fost preluată de la plasa Modoș, apoi a apărut satul Topolovac, iar trei puste au fost consemnate pe hartă cu semnul de sat. Deci, localitățile componente erau orașul Becicherecu Mare și 25 sate: Deutsch și Szerb Ellemer (azi Elemir), Deutsch Szarcsa (azi contopită în Sutjeska), Deutsch și W<alach> Ecska (azi Ečka), Ernestháza (azi Banatski Despotovac), Gross Torak (înglobat în Begejci), Idvarnok (înglobat în Banatski Dvor), Jankahid (azi Jankov Most), Katarinenfeld (azi Ravní Topolovac), Klein Torak (înglobat în Begejci), Klek, Lazarfeld (azi Lazarevo), Lukácsfalva (azi Lukino Selo), Magyar Ittebe (azi Novi Ittebej), Puszta Czerba, Puszta Kenderes, Puszta Neuwide, Rogendorf (azi înglobat în Banatski Dušanovac), St. Mihály (azi Mihailovo), Szerb și Slov<ák> Aradacz (azi Aradac), Srpski Ittebej, Topolovac, St. György (azi Žitište), Topolya Sállás (azi Banatska

⁴¹ Pe hartă este trecut în plasa Türkisch Kanischa și satul Ungarisch Kerestur, dar coroborând datele oferite de hărțile pe care le-am studiat am ajuns la concluzia că acest sat (cu populație de etnie maghiară) care apare pe harta nr. 13 din anul 1853 este, de fapt, unul și același cu Pusta Kerestur care apare pe aceeași hartă în plasa Sânnicolau Mare, iar apariția pe harta nr. 89 (ulterioară anului 1853) a satului Kerestur în plasa Türkisch Kanischa (altul decât Serb Kerestur) și a satului Puszta Kerestur în plasa Sânnicolau Mare este, de asemenea, o eroare a autorului hărții, indusă de transferul acestui sat între cele două plase, căci într-o hartă din anul 1862 apar numai satele Szerb Kerestur și Magyar Kerestur, acesta din urmă apărând în anii următori doar cu numele Puszta Kerestur.

Topola), Wal<ach> Szarcsa (azi contopită în Sutjeska), Zsigmondfalva (azi Lukićevo)⁴².

2) Plasa Biled avea 21 localități, cu una în plus față de anul 1853, și anume noul sat Spița care a apărut, probabil, prin strămutarea unei părți a satului Spița (sau Vizejdia) din plasa Jimbolia.

3) În plasa Gross Kikinda satul Akač a revenit de la plasa Török Becse, Hodić apare separat de Jazova, iar satul Čoka a fost rearondat plasei Török Kanizsa, astfel că localitățile sale componente erau acum 18: Akač, Bašaid, Beodra (înglobat în Novo Miloševo), Bočar, Gross Bikács (înglobat în Bikač), Gross Kikinda (azi Kikinda), Hodić (azi înglobat în Jazovo), Jazovo, Josefháza, Karlova (înglobată în Novo Miloševo), Klein Bikács (înglobat în Bikač), Mokrin, Novo Selo, Padej, Tisza-Szent Miklos (azi Ostojićevo), Sajan, Tisza Hegyes (azi Idjoš), Topolya (azi Banatska Topola).

4) Plasa Jimbolia avea aceleași 20 localități ca în anul 1853: Checea, Comloș (azi Comloșu Mare), Constantia (azi Lunga), Csőstelek (azi Čestereg), Deutsch Czernya (înglobată în Srpska Crnja), Hajfeld (înglobat în Novi Kozarci), Jimbolia, Klari (azi Radojevo), Klein Oroszin (azi Rusko Selo), Magyar Czernya (azi Nova Crnja), Mastort (înglobat în Novi Kozarci), Mollidorf (azi Molin), Nakovo, Ostern (azi Comloșu Mic), Rác Czernya (înglobată în Srpska Crnja), Soltur (înglobat în Banatsko Veliko Selo), Sveti Hubert (înglobat în Banatsko Veliko Selo), Šarlevil (înglobat în Banatsko Veliko Selo), Toba și prediul Vizejdia.

5) Plasa Modoș avea de data aceasta cu trei localități mai puțin, căci satul Gaiu Mic a fost rearondat plasei Vârșeț din cercul Timișoarei, iar satele Krivabara și Maleniczfalva nu mai figurează pe hartă. Deci cele 42 localități erau: Banloc, Baraczháza (azi Stari Lec), Boka, Cebza, Ciavoș (azi Grănicerii), Deutsch Modos (înglobat în Jaša Tomić), Diniaș, Dolaț, Foeni, Gad, Giera, Giulvăz, Hajducica, Ivanda, Johannsfeld (azi Ionel), Kaptalanfalva (azi Bušenje), Konak, Macedonia, Margita, Német Párdány (azi înglobat în Medja), Neuzina, Ofsenița, Otelec, Partoș, Peciu Nou, Rakos (azi în Serbia, neidentificat), Rudna, Sânmartinu Maghiar, Sânmartinu Sârbesc, Sečan, Soca, Szecsánfalva (azi Dužine), Stephanishid (azi Krajišnik), St Janos (azi Barice), Serb Modos (înglobat în Jaša Tomić), Szerb Párdány (azi înglobat în Medja), Šurjan, Toager, Tolvădia (azi Livezile), Ürmenyháza (azi Jermenovci), Veliki Gaj, Zichydorf (azi Plandiște).

⁴² Cele trei puste apar pe hartă cu însemnul de sat (dorf), iar satele bietnice Elemir, Ecka și Aradac apar ca fiind unite.

6) Plasa Sânnicolau Mare avea 19 localități (de fapt aceleași din anul 1853, dar acum satele Sânnicolau Mare apar ca localități separate): Albrechtsflor (azi Teremia Mică), Alt Bessenova (azi Dudeștii Vechi), Bolgártelep (azi Colonia Bulgară), Cenadu German (azi contopit în Cenad), Cenadu Sârbesc (azi contopit în Cenad), Cheglevici, Dugosello (azi Nerău), Ferenczsállás, Igriš, Ladany, Marienfeld (azi Teremia Mare), Pordeanu, Pusta Chereștur (azi Chereștur), Saravale, Sânnicolau Mare German (azi contopit în orașul Sânnicolau Mare), Sânnicolau Mare Sârbesc (azi contopit în orașul Sânnicolau Mare), Sânpetru Sârbesc, Trübswetter (azi Tomnatic) și Zombor (azi Kiszombor).

7) Satul Akač din plasa Türkisch Becse a fost rearondat plasei Kikinda, astfel că acum plasa Türkisch Becse avea doar celelalte 6 localități pe care le-a avut la formarea sa.

8) În plasa Türkisch Kanischa a apărut satul Uj Szt Ivan, au reapărut Podlokanj, Ujhely și Vrbica, iar de la plasa Kikinda au fost transferate satele Čoka și Terjan. Totodată satul Vedresház nu mai apare pe hartă. Prin urmare plasa avea acum 30 localități: Bathyánhaza (înglobat în Beba Veche), Beba Mică (înglobat în Beba Veche), Beba Veche, Budžak, Crna Bara, Čoka, Desk, Djala, Filić, Josefovo, Klarafalva, Kübekháza, Majdan, Mali Siget, Monostor (azi Banatski Monostor), Neu Szegedin, Oroszlámos (azi Banatsko Arandjelovo), Alt St Ivan, Neu St Ivan, Podlocanj, Rabe, Racz Keresztur (azi Krstur), Sanad, Szöreg, Terjan, Tervar, Türkisch Kanizsa (înglobat în Novi Kneževac), Ujhely, Valcani, Vrbica⁴³.

În lucrarea guvernului provincial de la Timișoara, publicată în anul 1855, cercul Becicherecu Mare apare cu aceleași 8 plase: Becicherecu Mare cu 19 localități, Biled cu 20 localități, Gross Kikinda cu 17 localități, Jimbolia cu 20 localități, Modoș cu 40 localități, Sânnicolau Mare cu 17 localități, Türkisch Becse cu 6 localități și Türkisch Kanischa cu 29 localități⁴⁴. De asemenea, în anul 1859 comitatul cuprindea aceleași plase⁴⁵.

În concluzie, organizarea administrativ-teritorială a Banatului istoric a cunoscut în perioada

⁴³ Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Colecția Hărți și planuri*, nr. 89, f. a. Din eroare pe hartă apare și un sat numit Keresztur, aproape de satul Pusta Chereștur din plasa Sânnicolau Mare. Acesta din urmă a aparținut inițial plasei Török-Kanizsa, dar între 1851 și 1853 a fost transferat plasei Sânnicolau Mare.

⁴⁴ *Handbuch der Wojwodschafft ...*, apud Heinrich Lay, *op. cit.*, 194.

⁴⁵ Arhivele Naționale Serviciul județean Timiș, *Fond Primăria comunei Gottlob*, dosar 2/1859, f. 142.

abordată schimbări majore determinate, în principal, de statutul provinciei în cadrul Imperiului Habsburgic. Inițial provincia a fost organizată în districte, pentru ca după reintegrarea ei în regatul Ungariei să se adopte organizarea administrativ-teritorială specifică acestuia, adică împărțirea teritoriului în comitate și, în cadrul acestora, subdivizarea în plase (processus, járás). În perioada regimului neoabsolutist austriac Banatul a fost scos de sub autoritatea guvernului maghiar și integrat unei provincii artificial constituite – Voivodina Sârbească și Banatul Timișan –, condusă de un consiliu cu sediul în Timișoara, subordonat direct administrației imperiale. În acest context Banatul a fost organizat în trei cercuri – de fapt, fostele comitate –, iar acestea în plase. Dacă numărul

comitatelor sau cercurilor din Banat a rămas același, numărul plaselor s-a schimbat de-a lungul timpului. Totodată, au avut loc dese transferuri de localități între plase, în principal ca urmare a formării Graniței Militare Bănățene care a înglobat treptat un număr crescând de localități, dar și ca urmare a apariției de noi localități într-o parte sau alta, ceea ce impunea refacerea unui anumit echilibru demografic sau de altă natură între plasele existente.

Izvoarele istorice cercetate au consemnat o oarecare instabilitate a așezărilor sătești în comitatul Torontal, datorită condițiilor naturale precare, și în același timp pun în evidență apariția de noi așezări în zonele industriale montane ale Banatului, unele de scurtă durată.

